

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

GÜNCEL SANAT PRATİKLERİNDE
İMGE OLARAK VENÜS

ALPER TAHA BÖLÜCEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Nevin YAVUZ AZERİ

ANTALYA – 2019

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

GÜNCEL SANAT PRATİKLERİNDE
İMGE OLARAK VENÜS

ALPER TAHA BÖLÜCEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Nevin YAVUZ AZERİ

ANTALYA – 2019

T. C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

...../...../.....

Alper Taha Bölücek

İmzası

Akdeniz Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğüne,

Alper Tahar Balıkcı'nın bu çalışması, jürimiz tarafından ..... Resim Anasanat Dalı
Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

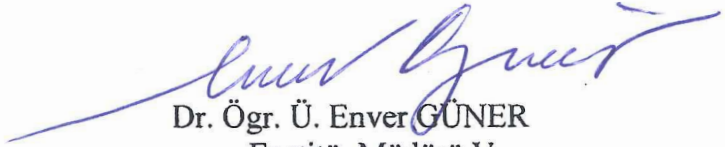
Danışman : Doç. Dr. Nuran Yavuz Akeri Nurgün
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hacer Özgen Topcuoğlu (Ely)
(Sıra Başkanı)
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nuran D. P. Ölü

Tez Konusu : "Güncel Sanat Pratiklerinde İnce olarak "Verim" >

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi : 11.03.2019

Mezuniyet Tarihi : ...../...../.....

Dr. Öğr. Ü. Enver GÜNER
Enstitü Müdürü V.

TEŐEKKÖR

Güncel Sanat Pratiklerinde İmge Olarak Venüs isimli yüksek lisans çalışmasının bu alanda yapılacak ve yapılmakta olan çalışmalara katkıda bulunan güncel bir örnek olmasını, muhtemel hata ya da eksiklerin yeni çalışmalar ile aşılması Türk resmine dair literatüre katkıda bulunmasını temenni ediyorum. Araştırmanın her aşamasında, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan danışmanım Doç.Nevin Yavuz Azeri'ye ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Değerli arkadaşım Şebnem Yeşilyurt ve diğer bütün dostlarıma sonsuz teşekkür ederim .

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Alper Taha Bölücek
	Numarası	2010530216
	Anasanat Dalı	Resim Anasanat Dalı
	Danışmanı	Doç. Nevin Yavuz Azeri
Tezin Adı		Güncel Sanat Pratiklerinde İmge Olarak Venüs

ÖZET

Yunan mit tanrısı olan venüsün tanrısal güzelliğinin anlatısının yanısıra Venüs zaman içinde değişen güzellik algısını tamamlayan her dönemde kendini var etme aşamasında yeni bir kavram oluşturarak akımlar içerisinde kendini tekrar tekrar bulma şeklini ve her değişen sanat akımında başka bir yenilik getirerek işlenmiştir. Tamamlanmaya çalışılan güzellik algısı düşüncesinde güzelliği karşıt ve zıtlığı dönemsel fark ve kullanılan malzeme ve kavramla sanımlandırılarak yeninin kendi farklılaştırıcı güzellik algısında venüsü güncel sanat içerisinde ele almayı hedefledim.

Güncel Sanat 1960'lı yıllardan günümüze kadar resim, fotoğrafçılık, grafik vb. sanatlar içerisinde etkisini göstermektedir. İngilizcede "contemporary art" kavramı türkçede "çağdaş sanat" kavramına karşılık olduğu bilinmektedir. Modern

sanat gibi belli akıma mensup değildir. Güncel Sanat'ın postmodernizm ile ön plana çıkmıştır ancak bununla sınırlanmamıştır. Etkilerini 1960 ve 1970 yıllarından günümüze kadar küreselleşme, feminizm, AIDS ve çok kültürlülük gibi konularla da göstermiştir. Güncel sanat, hür ifadeden farklı, düşünsel sürecin sonucunda eyleme dönüşebilen eserler ortaya çıktığı gözlenmiştir. Özellikle geniş kitleleri etkileyen feminizm konusu üzerinde önemli çalışmalar yapılmıştır. Venüs'ü ele alan dönemin önemli sanatçıları ise, Hoff Doly, Yves Kelin ve Niki de Saint Phalle'dir. Güncel Sanat'ın, geniş bir ağı etkileyerek bir çok sanatçı tarafından bu prensibin kabul edilip çalışılması anlatım dilindeki özgürlüğün etkisini ortaya koymaktadır. Güncel sanat dilinde sanatçılar belli kalıplara sıkıştırılmamış varolan düzene birtakım göndermeler yaparak bir duruş sergileme özelliğine sahiptir. Güncel Sanat sanatçılarının yaşam biçimleri ve bakış açıları buldukları dönemin ilerisinde yansımalar yarattığı düşünülmektedir. Güncel Sanat ve Venüs İmgesinin ele alınış biçimiyle tarihi Roma uygarlığına dayanan Venüs'ün yorumlanmasını çeşitli çözümlene ve irdemelerle alt yapının açıklanmasında fayda vardır.

Anahtar Kelimeler Güncel sanat; çağdaş sanat, imge, venüs

T.R.

AKDENİZ UNIVERSITY

Institute of Fine Arts

Student	Name Surname	Alper Taha Bölücek
	Number	2010530216
	Department	Paint Major Art Branch
	Advisor	Doç. Nevin Yavuz Azeri
Thesis Name		Venus and Its Solution in Contemporary Art Practices

SUMMARY

There are several effects- including mythic, sociologic, or current trends on art practices- can be seen while evaluating “Venus” image on contemporary works of art. During the decades, Venus image has been re-produced by various artists and analyzed according to the sociological aspects. Thus, Venus has a very significant place, especially in painting art.

After the Modern Art concept like painting art, photography or graphical design, first revealed in the 1960s, there is a significant effect of Venus image. The term ‘contemporary art’ can be appeared as ‘Cagdas Sanat’ in the Turkish language; however, it does not have any trend like modern art. It appeared after postmodernism of ‘contemporary art,’ but it scaled up the boundaries and changed its limits. From the early 70s to these days, it covers a lot of topics including ecological factors, globalization, feminism, AIDS, and multi-cultural aspects. With contemporary art,

several compositions are results of not only the idea but also the application of the mental process. There are several compositions can be given about the feminism that also affects the vast mass of people. Hoffs Doly, Yves Kelin, and Niki de Saint Phalle are essential examples of prominent artists who use Venus image at a given period of time.

There is a reason to affect people and various artists who accept these principals on their works: Contemporary art can make people free due to its powerful functions. In current arts, artists do not have a shape of expressions, and they have an ability to make ironies as state of the art. The life matters and visions of artists, who accept current art aspects, can point out the future life as a reflection. Thus, it is crucial to analyze the current art techniques, and approaches to use Venus image can reveal the background of the method, since the history of Venus from ancient Roma.

Keywords: Contemporary art, Imagery, Venus

RESİMLER LİSTESİ

Resim-1	Tiziano Vecellio, Urbino Venüs.....	3
Resim-2	Michelangelo, Adem'in Doğuş	5
Resim-3	Antik Titan ırkına mensup Yunan Tanrıları	6
Resim-4	Giulio Romano, The fall of the Giants	9
Resim-5	Praxiteles, Aphrodite /Venüs Tanrıçası.....	10
Resim-6	Velaazquez, Aynalı Afrodit.....	11
Resim-7	Gustave Moreau, Venüs	12
Resim-8	Piet Mondrian, Gri Ağaç	15
Resim-9	Piet Mondrian, Çiçeklenen Elma Ağacı	15
Resim-10	Vogue Chine , Venüs.....	16
Resim-11	Boticelli, Venüs	16
Resim-12	Lascaux, Büyük Hol Mağara Resimleri	16
Resim-13	Masaccio, Kutsal Üçlü Fresko.....	18
Resim-14	Sandro Boticelli, Venüs'ün Doğuşu	21
Resim-15	Sandro Boticelli, Primavera.....	22
Resim-16	Agnolo Bronzino, Venüs'ün Galibiyeti.....	24
Resim-17	Anibel Carrico, Venüs'ün Galibiyeti.....	26
Resim-18	Anibel Carrico, Venüs, Adonis ve Aşk Tanrısı.....	27

Resim-19	Dieogo Velázquez, Aynalı Afrodit	30
Resim-20	William Adolphe Bouguereau, Venüs'ün Doğuşu	31
Resim-21	Michelangelo, Venüs ve Cupid	31
Resim-22	Andy Warhol, Marilyn Monroé – Hot Pink	32
Resim-23	Michelangelo Pistoletto, Paçavralar içinde Venüs	33
Resim-24	Gazi Sansoy, Yüzsüzler Serisi Venüs'ün Doğuşu.....	34
Resim-25	John Doe, Yaramaz Venüs	34
Resim-26	Anna Valdez , Venüs.....	35
Resim-27	Andy Warhol, Venüs	36
Resim-28	Flora Borsi, Venüs'ün Doğuşu	36
Resim-29	Jeff Koons, Metalik Venüs	37
Resim-30	Yayoi Kusama, Metalik Venüs.....	38
Resim-31	Umberto Eco, Karşılaştırmalı Tablolar	40
Resim-32	Umberto Eco, Karşılaştırmalı Tablolar	41
Resim-33	Umberto Eco, Karşılaştırmalı Tablolar	41
Resim-34	Umberto Eco, Karşılaştırmalı Tablolar	42
Resim-35	Pierre Auguste Renoir, Tekne Partisi	42
Resim -1	Edward Munch tarafından Çıgılık.....	44
Resim-37	Henry Matisse, Yeşil Çizgili Portre.....	43
Resim-38	Paplo Picasoo tarafından “Francis, Claude ve Paloma.....	44

Resim-39	Carlo Carra, Mücadeleci Gösteri	45
Resim-40	Marcel Duchamp, Pisuvan	46
Resim-41	Salvador Dali, St. Antony'nın Baştan Çıkışı	47
Resim-42	Kazimir Maleviç, Siyah Çember	48
Resim-43	Andy Warhol, Campbell's Çorbası	50
Resim-44	Ilya Kabakov, Holiday	51
Resim-45	Hoff Doly, We Can Do It	55
Resim- 46	Niki de Saint Phalle, Milo Venüs'ü	55
Resim-47	Yves Kelin, Mavi Venüs	56
Resim-48	Alper Taha Bölücek şapkalı kız	59
Resim-49	Alper Taha Bölücek Karmaşa	60
Resim-50	Alper Taha Bölücek Yaradılış	61
Resim-51	Alper Taha Bölücek Varoluş	62
Resim-52	Alper Taha Bölücek Rüya	63
Resim-53	Alper Taha Bölücek Özgürlük	64
Resim-54	Alper Taha Bölücek Düşsel dünya	65
Resim-55	Alper Taha Bölücek Düzendeki Kurtuluş	66
Resim-56	Alper Taha Bölücek Farklılık	67
Resim-57	Alper Taha Bölücek Tamamlanma	68

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	i
Tez Kabul Formu	ii
Teşekkür	iii
Özet	iv
Summary	vi
Resim Dizini	viii
İçindekiler	xii
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM: SANATIN TARİHSEL GELİŞİM EVRELERİNDE VENÜS İMGESİ	
1.1. Mitolojide Söylem Olarak Venüs.....	2
1.2. Batı Resim Sanatında İmge Olarak Venüs.....	13
1.3. Batı Resim Sanatında Venüs'ün Doğuşu.....	16
1.3.1. Venüs İmgesinin Sanata Yansıması Sanatçılar ve Eserleri.....	20
İKİNCİ BÖLÜM: GÜNCEL SANAT PRATİKLERİNDE ESTETİK AKIMLAR ve GÖSTERGEBİLİM OLARAK VENÜS İMGESİ	
2.1. Güncel Sanatın Oluşumu.....	32
2.2. Çağdaş Sanatın Tarihi Süreci ve Sanatsal Oluşumlar.....	42

2.3. Feminizmin Sanat ve Sosyoloji Üzerine Etkileri.....54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BİREYSEL ÇALIŞMALARDA VENÜS İMGESİNİN İRDELENMESİ

UYGULAMA ÇALIŞMALARI.....59

Sonuç.....69

Kaynakça.....71

GİRİŞ

Venüs İmgesinin Güncel sanat yapıtları içerisinde değerlendirilmesinde, mitsel, sosyolojik ve güncel sanat pratikleride ki akımların etkileri görülmektedir. Venüs imgesi tarihten bu yana yüzyıllar içerisinde çeşitli sanatçılar tarafından yeniden oluşturulup çeşitli çözümeleme ve sosyolojik değerler özümserenerek sanat dünyasında özellikle resim dalı içerisinde büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Güncel Sanat 1960'lı yıllardan günümüze kadar resim, fotoğrafçılık, grafik vb. sanatlar içerisinde etkisini göstermektedir. İngilizcede "contemporary art" kavramı türkçede "çağdaş sanat" kavramına karşılık olduğu bilinmektedir. Modern sanat gibi belli akıma mensup değildir. Güncel Sanat'ın postmodernizm ile ön plana çıkmıştır ancak bununla sınırlanmamıştır. Etkilerini 1960 ve 1970 yıllarından günümüze kadar küreselleşme, feminizm, AIDS ve çok kültürlülük gibi konularla da göstermiştir. Güncel sanat, hür ifadeden farklı, düşünsel sürecin sonucunda eyleme dönüşebilen eserler ortaya çıktığı gözlenmiştir. Özellikle geniş kitleleri etkileyen feminizm konusu üzerinde önemli çalışmalar yapılmıştır. Venüs'ü ele alan dönemin önemli sanatçıları ise, Hoff Doly, Yves Kelin ve Niki de Saint Phalle'dir.

Güncel Sanat'ın, geniş bir ağı etkileyerek bir çok sanatçı tarafından bu prensibin kabul edilip çalışılması anlatım dilindeki özgürlüğün etkisini ortaya koymaktadır. Güncel sanat dilinde sanatçılar, belli kalıplara sıkıştırılmamış, varolan düzene birtakım göndermeler yaparak, bir duruş sergileme özelliğine sahiptir. Güncel sanat sanatçılarının yaşam biçimleri ve bakış açıları buldukları dönemin ilerisinde yansımalar yarattığı düşünülmektedir. Güncel Sanat ve Venüs İmgesinin ele alınış biçimiyle tarihi Roma uygarlığına dayanan Venüs'ün yorumlanmasını çeşitli çözümeleme ve irdelemelerle alt yapının açıklanmasında fayda vardır.

BİRİNCİ BÖLÜM: SANATIN TARİHSEL GELİŞİM EVRELERİNDE VENÜS İMGESİ

1.1. Mitolojide Söylem Olarak Venüs

Resim sanatında içerisinde Venüs ün konu olarak Yunan Mitolojisiyle birlikte tuval ve heykel çalışmalarıyla beraber ortaya çıkmıştır. “Mitoloji sözcüğü ‘myth’ ve ‘logia’ sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Mtyh: söylenen söz, anlatılan hikâye anlamlarına gelirken, logos; bilim ve akıl anlamında kullanılmaktadır” (Tökel, 2000:5-6).

Bilimden söz edilmeyen zamanlarda “olayları açıklayamayan toplumların hayalle gerçeği birleştirerek orataya çıkardıkları dünyanın yaratılışı ve bitişi, tanrılar ve insanların arasında geçen sıradışı tüm hikayeleri ve olmayan olayları inceleyen bilim dalıdır.” (Kaya, 2003:19).

Efsane” kelimesi “Uydurma hikaye”olarak anlamlandırılmaktadır (Aslıtürk ve Küçükgüney, 2016:265). Mitlerde, belirtilen anlamın dışında kendimizle ilgili gerçekleri anlatan hikayelerdir.Yunan mitolojisinde bahsedilen karakterin yunan toplumunun güncel hayatları içerisinde önemli yer edinmiş ve bu hikayelerden yararlanılarak ortaya çıkmış olan mitolojik tanrı imgeleri kendilerine ait bir gerçeklik oluşturmuşlardır. Yunan Mitolojide türetilen tanrılar, dünya gerçekliğiyle biraraya getirilmiş her gerçeklik bir tanrıyla tasvir edilmiştir. Prof. Dr. Bayat’a göre 2010, Batı Uygarlığında Mitoloji, dünyanın gözünde süslenmiş birer hikayeler gibi kabul edilse de onu yaşayanlar için aslında o dönemde bir iletişim aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Eflatun'dan, Fontenelle'den, Seliliing ve Bultmann'a kadar felsefeciler ve ilahiyatçılar, mitolojinin bir çok tarifini yapmışlardır. Fakat bunların hepsinin müşterek yanı, Yunan mitolojisine dayanmış olmalarıdır.

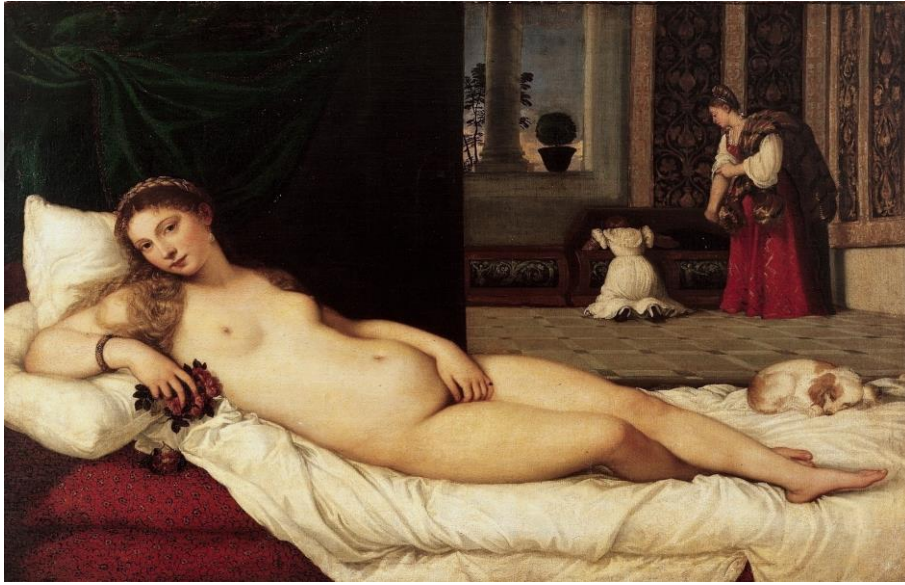
“Mitler kutsal hikayelerdir. Dünyanın yaratılışını, tanrıların ve ilk erkekle kadının ortaya çıkışını, kahramanların maceralarını ve düzenbazların cüretkarlığını, cennetin ve cehennemini doğasını ve zamanın sonu geldiğinde ne olacağını anlatır. Her kültürün kendine özgü miti vardır ve bu mitler bir sonraki nesle aktarılır” (Wilkinson ve Philip, 2010:14).

Mitlerde anlatılan dünyanın kuruluşu, efsaneler, kahramanlık hikayeleri, doğa üstü hikayeler vb. dinlerin kaynağını oluşturmakta olduğu bilinmektedir.

“Mitolojiler de kaynağını dinden almakla beraber, insani unsurlarla zenginleştirilmiştir. Böylece mitoloji, dini kültür alanında yerini almıştır.Yani mitolojiyi insan üretmiştir” (Özkan, 2002:10)

Resim -2 Tiziano Vecellio Urbino Venüsü 119 cm. x 165 cm.1538.

Kaynak: <https://bit.ly/2DeMvJ>, 2018.

İtalyan düğünlerinin geleneği olan ve ‘Cassone’ adı verilen sandığın iç kapağına yerleştirilmek üzere yapılan “Venus of Urbino“nun ön tarafında yatağa çırılçıplak uzanmış genç bir kadın figürü görüyoruz. Koyu kırmızı ve çiçek desenli yatağın üzerine serilmiş beyaz çarşaf ve beyaz yastıklar üzerinde oldukça rahat bir edayla duran genç kadın, bilezikli sağ eliyle bir demet çiçeği kavramış. Serçe parmağı yüzüklü olan sol eli ise cinsel organını örtüyor. Aslında bu, bir kapatmadan ziyade elin gelişigüzel bırakılışına benziyor. Başının çehresi boyunca örgülü olan koyu sarı renkli, dalgalı saçları rahatça bırakılmış. Kulağında küpeler var. Dikkat ederseniz üzerinde hiçbir kıyafet bulunmayan genç kadının hem yüzüğü, hem bileziği hem de küpeleri var.

Dönemin kadınları gibi hafiften balık etli olan genç kadının özgürce sergilediği göğüsleri, analığı simgeliyor olabilir. Yatağın dış kenarında uyuyan küçük köpek ise büyük ihtimalle sadakatin simgesi. Dük, kendisine sadık olmasını beklerken ona doğurganlığını hatırlatarak analığa da hazırlamak istiyor.

Arka tarafa baktığımızda iki büyük sandık görüyoruz. Bu sandıklar, Giulia'nın çeyizleri olabilir. Bu kaniya varmamın nedeni, hizmetçilerin sandıklarda Giulia'nın kıyafetlerini arıyor oluşu. Yine arka tarafta gördüğümüz ve derinlik algısı veren sütunlu pencerede ise güneşin battığını görüyoruz. Vakit akşam, yatakta çırılçıplak uzanmış genç kadın, belki de hizmetçiler tarafından geceye, yani eşyle birlikte geçireceği özel geceye hazırlanıyordu.

'Venüs' olarak resmedilen kadın figürünün parlak ve sıcak tonlardaki ten rengine nazaran arka planın koyu tonları, esere zıtlık veriyor. Bu tabloda Venüs artık ideal ve zamansız değil, çok gerçek görünüyor ve izleyiciye bakıyor. Mitolojik kalıntılardan kendisine kalan tek şey bir tecrübeden verilen ünvanıdır, çünkü aslında sadece donna nuda olarak adlandırılmıştır.

Tiziano Vecellio Urbino Venüsü tablosunun aksine Michelangelo'nun Ademin Doğuşu adlı eseri. dini kaynak olan İncil kitabında geçenleri resmetmiştir. İncil'e göre Tanrı, Adem'i kendi suretinden yarattı. Onun kaslı, kuvvetli bedenine can üfleyen Tanrı, daha sonra yanına Havva'yı gönderdi. Ancak Havva'dan bahsetmeyeceğim. Tanrı'nın bir parçası olan Adem, rahme düşmeyen ilk çekirdek; yani bir kadın tarafından dünyaya getirilmeyen ilk ve tek insandır. Michelangelo'nun tasviri de bunu bize Adem'i çamurdan bir tepeye yerleştirerek gösteriyor.

Solda, bir çamur yükseltisinde sağ kolundan destek alarak duran Adem, sol elini Tanrı'nın ona doğru uzanan eline uzatıyor. Bu bir el ele veriş, tokalaşma değil, bunun için uğraşılmıyor.

Sağ tarafta sakallı ve kaslı bir Tanrı görüyorsunuz. Bu, insanlara verilen ilk tanrı görüntüsüdür. Yukarıdaki sözlerime ek olarak Michelangelo, 16. Yüzyıl'da sanattan başka inanç sisteminde de bir değişim yarattı. Yaptığı Tanrı figürü, büyük bir cesaret işiydi. Mekan Vatikan olduğu için Michelangelo'ya övgümün yalnız

sanatı değil, cesur sanatından ileri geldiğini eklemek isterim. Tanrı'nın taşıyıcıları ise baş melekleri. Adem'in muhtaç bakışlarına karşın çok yorgun görünen Tanrı'nın şefkatli gözleri. Pek çok sanat tarihçisi, bu yüzün Michelangelo'nun kendisi olduğunu söylüyor. Bunun ucu açıktır. Ek olarak, Tanrı'nın duruşunu resmederken ustamız, Augustus'un (namı diğer Jül Sezar) zamanında paraya bastırıldığı oğlak üstündeki pozundan etkilenmiştir

Sağdaki Tanrı figürünün sol koluyla kavradığı dişie bakınız. Bu kadının zarif yüzünde bir telaş görünüyor. Araştırmacılar, bu dişinin Adem'e eş olacak Havva olduğuna inanıyorlar. Henüz sağda, Tanrı'nın cennetinde yer alan Havva, sol tarafa, yani yeryüzündeki cennete telaşla bakıyor. İncil'deki kronolojik sıralamaya göre 4. hikaye olan "Adem'in Yaratılışı", insanoğlunun başlangıç noktası; Milat olarak kabul edilir. İncil'e göre; "Tanrı, Adem'i kendi suretinden yarattı"(https://resimbiterken.wordpress.com/2014/03/06/michelangelonun-the-creation-of-adam-eseri/).

Ustamız bu freskinde bunun tam aksini yapmış. Yani, Michelangelo, Tanrı'yı Adem'in suretinden yarattı. Bunun yanı sıra yıllarca insan anatomisi üzerinde çalışan Michelangelo'nun dehasına hayranlık duyacağınız bir başka nokta da yine Tanrı'nın tarafında yer alıyor.

Resim-3 Michelangelo Adem'in Doğuşu 1511.

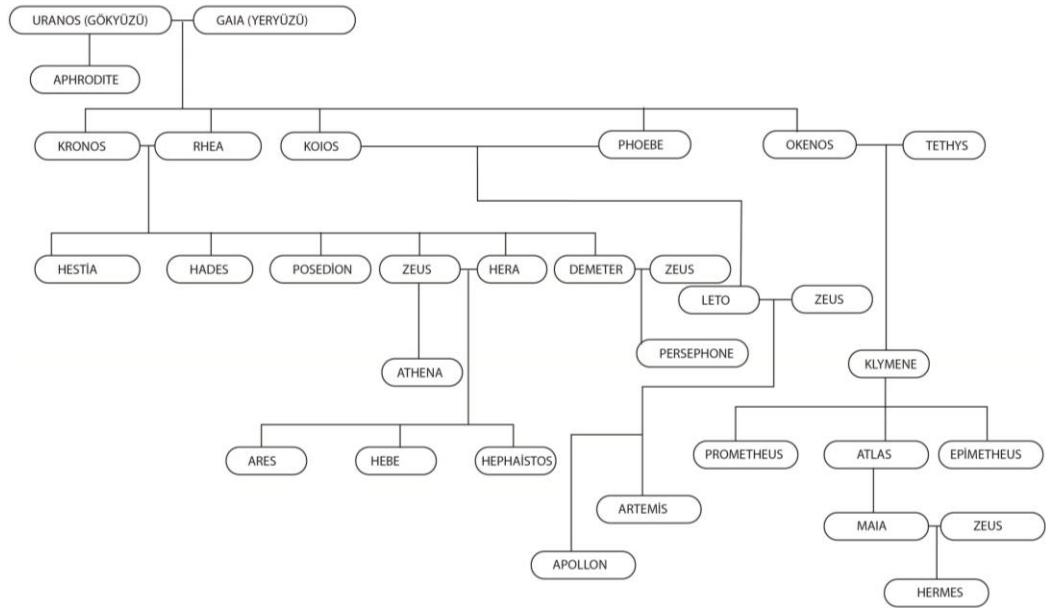

Kaynak: <https://bit.ly/2Dd78Gc>, 2018.

Yunan mitolojisi içerisinde en önemli karakterler kadrosu, Antik Titan ırkına mensup Olymposlular'dır .Yunanlılar yer yüzünde gerçekleşen her durumun Olympos tanrıları tarafından gerçekleştirildiğine inanılırdı.Olympos tanrıları 3000 m.lik Olympos'ta yaşadıkları söylenirdi.Dağ karlarla kaplı ve zirvesi bulutlarla sarılıdır.Böylelikte mite daha fazla anlam yüklemektedir.Çünkü tanrılar gökyüzünün konforlu mobilyalarında rahatça dinlendikleri izlenimini verir (Wilkinson ve Philip 2010: 40).

Antik Yunan Mitolojisi Titan ırkının meydana gelişi aşağıdaki tablo ile gösterilebilir.

Resim 4: Antik Titan ırkına mensup Yunan Tanrıları meydana geliş tablosu.

Kaynak: Wilkinson, Philip ve Philip, Neil.(2010). Mitoloji. İstanbul: İnkılap Yayınları.

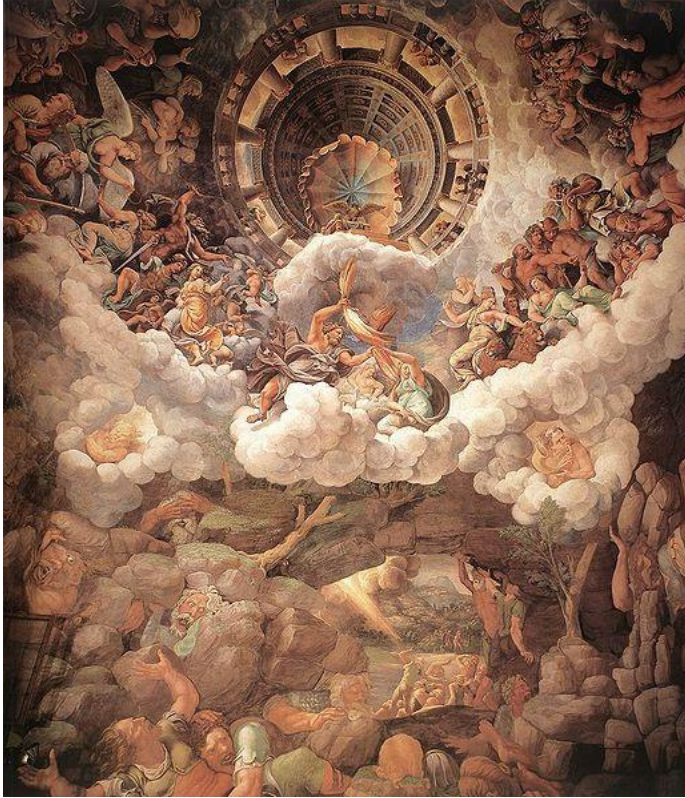
“Hesiodos’un Theogonia eserine göre; Yunan mitolojisinde Titanlar yani ikincil tanrılar, öncül tanrılar olan Gaia ve Uranos’un çocuklarıdır.Gaia ve Uranos’tan doğan son titan Kronos, babasını tahttan indirmiş ve titanların lideri olarak dünyaya hükmetmiştir. Toprak Oğullarının En Belalısı, Gaia’nın Doğurduğu Son Titan: Kronos, Titanların lideridir. Zamanı yaratmıştır. Birinci nesil Olympos

tanrılarının babasıdır. Tanrıların Annesi: Rhea: Cinsel bereketi temsil eden Rhea, dağlık bölgelerin tanrıçasıdır. Doğurduğu tüm çocukları, babasını tahttan indiren Kronos yemiştir. Rhea ve Kronos'un 3'ü kız 3'ü erkek olmak üzere 6 çocuğu olmuştur. Bu çocuklar Hestia, Demeter, Hera, Hades, Poseidon ve Zeus'tur. Okeanos: Gaia ve Uranos'un ilk çocuğu ve ilk Titandır. Okyanusların tanrısıdır. Kardeşi Tethys'le üç bin deniz Nymphelerini (Okeanid, Peri Kızı) oluşturmuştur. Hyperion: Işığın ve güneşin tanrısıdır. Dünyada doğuyu yönetmiştir. Bu yüzden Doğunun Titanı, Işığın Lordu ve Şafağın Efendisi gibi isimlerle de anılmaktadır. Koios: Akıl tanrısıdır. Kuzey kutbunu temsil eder. Savaş ve barış tanrısı olduğu sanılmaktadır. Hakkında çok fazla bilgi yoktur. Fakat diğer titanların, Krios'un gücüyle baş edemeyecekleri kaygısıyla onu lanetlediklerine ilişkin efsaneler bulunmaktadır. Yunan mitolojisinde Kronos'tan daha güçlü olduğu düşünülen tek titandır. İapetos: Ölümlülük ve yaşam süresi tanrısıdır. Dikkati temsil eder. Mnemosyne: Hafıza ve hatıra tanrıçasıdır. Dokuz gece yakışıklı bir çoban kılığındaki Zeus'la birleşen Mnemosyne'in İlham Perileri (Müzler) olarak isimlendirilen dokuz kızları olmuştur; Calliope (EpikŞiir), Clio (Tarih), Erato (Aşk Şiiri), Euterpe (Müzik), Melpomene (Tragedya), Polyhymnia (İlahi), Terpsikhore (Dans), Thalia (Komedi) ve Urania (Astronomi).

Aynı zamanda yeraltı dünyasında bir nehrin adıdır. Lete'nin tersi olan Mnemosyne, tekrar dünyaya gelmek için hazırlanan ölü ruhların geçmiş yaşamlarını hatırlamalarını sağlar. Phoibe: Zeka tanrıçasıdır. Karanlık ve gizemi temsil eder. Themis: Adalet ve düzen tanrıçasıdır. İlahi adaletin sembolüdür. Değişmez, evrensel ve ölümsüz doğa yasasını temsil eder. Zeus'un Metis'in ardından ikinci karısıdır. İlk Kuşak Titanların Çocukları Theia ve Hyperion: Helios (Güneş), Selene (Ay) ve Eos. Themis ve Zeus: Horae ve Moirae. Krios ve Eurybia: Perses ve Pallas. Krios, aynı zamanda Nike'in atasıdır. Koios ve Phoibe: Leto ve Asteria. Ayrıca Leto ile Zeus'un birleşmesinden Apollo ve Artemis doğmuştur. İapetos ve Klymene (Okeanos ve Tethys'in kızı): Atlas, Menoitios, Prometheus ve Eğimetheus. Okeanos ve Tethys: Metis, Amphitrite, Eurynome, Styks, Klymene, Peneus... Kronos, babasıyla aynı kadere sahip olmaktan korktuğu için bütün çocuklarını yutar. Rhea, Gaia ve Uranos'un yardımıyla son çocuğu Zeus'u korumayı başarır. Titanlar, Olympos

Tanrıları ile girdikleri Titanlar (Tanrılar) Savaşında yenilgiye uğrar ve Tartaros'a kapatılırlar. Bir efsanesi yoktur ancak Hesiodos, Theogonia'da Kronos'un Hades tarafından yer altına kapatıldığına değinmiştir” (<https://10layn.com/yunan-mitolojisinde-tanrilar-ii-titanlar/>).

Resim- 5 Giulio Romano The fall of the Giants 1525-1535.

Kaynak: <https://bit.ly/2prp2Lz>, 2018.

Venüs çok eskilerde Latin tanrıçasının adı olduğu bilinmektedir. Latin mitolojisinde meyve bahçelerinin koruyucusu olarak bilinmekte ve saygı görülmekteydi. Ancak sonrasında Venüs Yunan etkisi altında Aphrodite ile birtutulmuştur.

Yunan mitolojisinde Aphrodite, Roma mitolojisindeki ismi Venüs “aşk ve güzellik tanrıçası” olarak bilinmektedir. Büyük aşk tanrıçası kudretini sadece tanrıların veya insanların kalpleri üzerinde göstermezdi. Onun hükmü bütün tabiata

şamildi.Bütün tabiat onun buyruğu altındaydı. Kuduran denizler onun tatlı bakışıyla yumuşar esen deli rüzgarlar nefesiyle uyuşurdu (Can, 2011:116).

Resim- 6 Praxiteles Aphrodite /Venüs Tanrıçası M.Ö 4.yy.

Kaynak: <https://bit.ly/2Di6CXi>, 2018.

Dünyaya gelmesiyle ilgili iki tane efsane vardır.Efsanelerden bir tanesi, Homeros tanrıçası Zeus ile kızı olan Okenos kızı Dione'den doğduğu söylenirken, diğer efsaneye göre, Titanların kralı olan babası Uranos'a saldırmıştır.Uranos'uncinsel organı Kronostarafından kesilmiştir.Denize düşen cinsel organı denizin köpüklü dalgalarına karışarak Aphrodite /Venüs dünyaya gelmiştir.

“Zeus onu oğlu Hepahistos’la evlendirdi. Fakat Hepahistos topal ve çirkin olduğu için Afrodit’in ondan başka bir çok ilişkisi olmuştur.Aphrodite’in bu ilişkilerinden bazıları eğlencelere konu olmakla birliktebazıları ise tıpkı Troya savaşındaki gibi büyük felaketlere yol açmıştır.” (Wilkinson ve Philip, 2010:44).

Venüs'ün bir çok kişiyle aşk ilişkisi içerisinde olduğu efsanelerde yer almaktadır. Bunlar içerisinde tanrılar savaş kahramanları ve genç yakışıklı erkekler olduğu söylenmektedir. Venüs'ün sevgililerinden biri ateş tanrıçası olarak bilinen Ares'tir. Venüs'ün kocası Hepahistos aralarındaki aşk ilişkisini öğrenir ve bir plan yaparak ders vermek istemektedir. Bronzdan bir ağ yaptırarak yataklarının üzerine yerleştirmiştir. Hepahistos, Aphrodite ve Ares'in yatağa girdiklerinde ağ üzerlerine bırakarak suç üstü yakalamıştır. Yakaladığı zaman balık gibi kıvranan aşıklara güleri için tanrıları çağırdığı mitlerde yer almaktadır.

Resim -7 Velazquez Aynalı Afrodit, 1599-1660.

Kaynak: <https://bit.ly/2PQLHfs>, 2018.

Aphrodite /Venüs'ün diğer bir sevgiliside aşk algısını değiştiren tanrı olarak bilinen Adonis'tir. "Rivayete göre Aphrodite'e tapınmayan ve güzelliğiyle bilinen Suriyeli Kralın kızı olan Myrrha'ya Aphrodite cezalandırmak istemiştir. Myrrha'nin babasına karşı arzu ve ilgi duymasını sağlayacak şekilde büyüler. Anlatılan hikayelere göre kızın yedi gün yedi gece babasıyla beraber olduğunu fakat yedi günün sonun babasının büyüünün etkisinin kaybolmasıyla kızıyla beraber olduğunu farkeder ve kızını öldürmek istemiştir. Sonrasında tanrılar kıza acıyarak bir ağaca

dönüştürür Mersin adı verilen bu ağacın gövdesinden dokuz ay sonra Adonis dünyaya geldiği söylenmektedir. Aphrodite Adonis'e doğar doğmaz aşık olmaktadır.Fakat Adonis yeraltidünyasının kralı Hades'in eşi olan Persephone'yle beraber olmuştur.Aphrodit'e hala aşık olan Hades Adonis'I vahşi bir domuza öldürttür.Zeus'un kararıyla Adonis diriltiilerek Altı ay Aphrodite ile diğer altı ay ise Persephone ile birlikte olacaktır.”(Cömert, 2006:60-63).

Aphrodit'in bir çok ilişkisi olmuştur.Bunlar arasında Hermes de vardır. Bu ilişkide her iki cinsin özelliklerine sahip Hermaphroditos adında oğulları olmuştur. Yine aşıkları arasında Troya prensi Ankhises de vardı. Ankhises kahraman Aineias'ın babasıydı. Bunların dışında Zeus, Pan ve Dionysos'la da ilişkisi olduğu söylenmektedir. (Wilkinson ve Philip, 2010:44).

Mitolojide Venüs üzerine daha birçok söylem bulunduğu bilinmektedir. Efsaneler de işlenen hikayeleri Venüs tanrıçasının plastik sanatlarda işlenmesinde etkili olmuştur. Dünyada mitolojinin önemli karakterlerinden biri olarak güzellik aşk ve tutkunun simgesi olabilen biricik imge olduğu düşünülmektedir.

Resim- 8 Gustave Moreau Venüs 1866,

Kaynak: <https://bit.ly/2xuBzCj>, 2018.

1.2. Batı Resim Sanatında İmge Olarak Venüs

İmge, dış gerçekliğin zihinde yansması ve zihinde yeniden şekillenerek bir gösterge (düşünce, resim, heykel, grafik vb) olarak yeniden görünür olma durumudur. Düşünme eylemi içerisinde birçok suret meydana gelerek imge olarak açığa çıkmaktadır. İmge gerçekliğin birebir aynısı değildir, gerçekliğin düşünsel süreçte yeniden meydana gelerek yeni bir durumu temsil eder. İmge çok derin detaylı bir yapıya sahiptir. İmge, görsel ve düşünsel alanda var olabilir.

İmge, hem zihinsel yaratım hem somut dış varlığa dönüşüm sürecinde görme eyleminin mümkün olmadığı durumlarda da ortaya çıkabilmektedir. Bergson'un imge ile ilgili düşüncelerinden bunu anlamaktayız. "Somut gerçekliği hakkında bir şey bilmediğimizi düşünsek her bakışta imgeler belirir. Bergsona göre duyularımızı açsakta kapatsakta imgeler her yerdedir. (Bergson, 2015:15). Yani, imge bizi çevreler ve her an karşımıza çıkabilmektedir.

İmge, yaratılış sürecinin sonunda yaratıcısına (sanatçıya) ait izler taşıyarak oluşur, çünkü varlığını ona borçludur. Yaratıcının iç dünyasının yansımasıdır aslında imge.

"Velasquez onu griye ve şişman aşçıların yüzlerindeki kaba ifadeye götüren bir rehberse eğer, Monet onu gün batımlarına, Rembrandt gündüz ışığına, Vermeer ise Arles'in körpecik kızlarına götürmüştür. Sağanak yağıştan sonra Rhone'u sarıp sarmalayan gökyüzü ona Hokusai'yi, buğday Millet'yi, Saintes-maries de la Mer'deki genç kadınlar Cimabue ve Giotto'yu hatırlatmıştır." (Botton, 2014:196).

Sanat eserlerinin varoluşu sonucu ortaya çıkan imgeler (düşünce, resim, heykel, grafik vb.) meydana geldiği dönemin politik, psikolojik ve sosyolojik izlerini taşımaktadır.

"Temsilin ardında yatan ve görünmeyen bir niteliğin varlığını yadsır imge, ayrıca diğer yandan kendi meşruiyet zeminini hazırlar ve kendini yalnızca kendine gönderme yapan ya da yalnızca kendini dışavuran bir hakikatin çıplaklığı olarak ortaya koyar." (Sayın, 2013:11).

İmge, varlığın en sade durumudur. Sanat eseri içerisinde görülen veya görülmeyen durumunu işaret eder. İmge, gösterge ve kodlara işaret eder ve atıfta bulunur. Sanat eserinde, anlatılan kodlar ve göstergeler anlamlandırılmasıyla sanatçıyla ve sanat eseriyle ilgili bilgileri bize sunar. Mondrian'ın sanat anlayışına Rollo May'in yorumu;

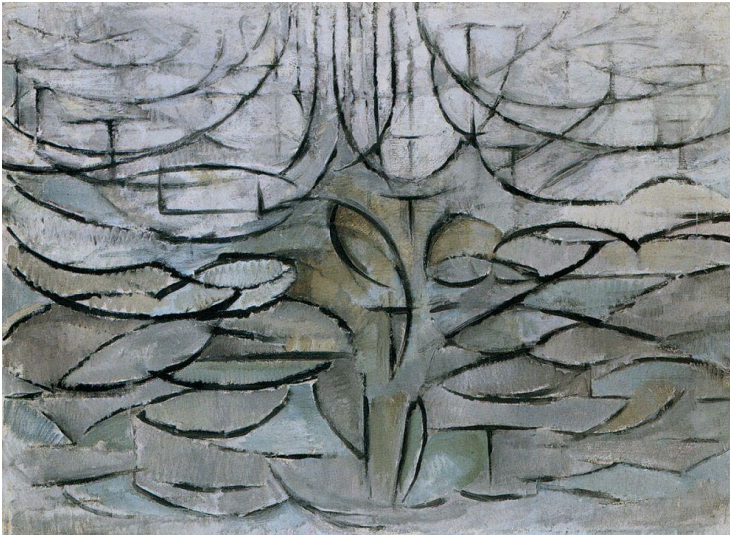
“1904 ve 1905'teki gerçekçi çalışmalardan 1930'lardaki kare ve dikdörtgenlerine uzanan yol boyunca, resmettiği nesnelere ve özellikle ağaçların altta yatan biçimlerini bulmak için harcadığı çaba görülebilir. Ağaçları sevmiş olduğu sezilir. 1910'lu yıllardaki resimleri, Cezanne gibi başlayarak, gitgide daha ötelere, ağacın altında yatan anlama doğru sokulur –gövde organik olarak köklerini içine daldırıldığı topraktan yükselir; dallar kübist bir biçimde, birçoğumuz için ağacın altta yatan özünü şekillendirerek kıvrılırlar ve arka plandaki tepeler ve ağaçların içine doğru bükülürler. Ardından Mondrian'ın doğanın 'zemin biçimlerini'ni bulmak için daha derin bir çabaya girdiğini görürüz; artık ağaç, daha az ağaçtır; daha çok, tüm gerçekliğin altında yatan kalıcı geometrik biçimlerdir. Sonunda Mondrian'ın karşı konulmaz bir biçimde, saf soyut sanatın en son biçimi olan kareler ve dikdörtgenlere doğru itildiğini görürüz. Kişiliğinden koptu mu? Şüphesiz. Bireysel benlik yitmiştir. Oysa bu tam da Mondrian'ın dünyasının bir yansıması değil mi –yirmilerin, otuzların dünyası, askeri gücün, faşizmin, komünizmin, uyumculuğun yayıldığı bir dünya, bireyin kendini yitik hissetmekle kalmadığı, gerçekten yittiği, doğadan ve diğer insanlardan yabancılaşmasıyla birlikte kendinden de yabancılaştı bir dünya? Mondrian'ın resimleri yaratıcı cesareti böylesi bir dünyanın içinde dışavuruyorlar; 'yitmişlikler'ine rağmen bireyi bir olumlama bu. Bu yüzden onun eseri, bu insana karşı politik gelişmelere direnebilen bireyselliğin kurulabilmesi için bir arayış.” (Rollo, 2015:73-74).

Resim- 9 Piet Mondrian,Gri Ağaç Kara Kalem, 58,4 x 86,5 cm,1911.

Kaynak: <https://bit.ly/2Nuch7U>, 2018.

Resim - 10 Piet Mondrian,Çiçeklenen Elma Ağacı 78,5 x 107,5 cm, 1912

Kaynak: <https://bit.ly/2NvfYDP>, 2018.

Bu bağlamda imge, gerçeğin tıpatıp aynısı değildir. Gördüklerimizle sınırlı olmayıp gördüklerimiz ve iç dünyamıza bağlıdır. İmge oluşumu için her zaman bir

temsilciye ihtiyaç duymaktadır. “İmge, görünenle nedensel bir ilişki içinde olmayan, kendi nedenini ve bağıntısını gözle görünmez bir uzamdan alan gerçekötesi bir betimleme dizgesinin sonucudur. İmge, bir tür hayaldir ve hayali bir göstergeler düzenine aittir” (Sayın, 2013:124).

Güzellik ve aşk tanrıçası Venüs’ü Mitoloji’den günümüz Çağdaş sanata kadar bir çok sanatçı ele alarak gösterge ve kodlar yerleştirerek imgeleştirmiştir. *Venüs* her imgeleenişinde yeni bir ruh ve boyut kazanmıştır.

Resim- 11 Vogue Chine Venüs, 2007.

Kaynak: <https://bit.ly/2Dq8Y6N> , 2018.

Resim- 12 Boticelli Venüs.

Kaynak: <https://bit.ly/2Dq8Y6N>, 2018.

Bilinen en eski Venüs imgelemesi mitler ışığında Roma ve Yunan mitolojisinde şekil alarak Gotik ve erken Rönesans döneminde yeniden Ressam Sandra Boticelli tarafından en etkili biçimde sanatçının görsel ve düşünsel izlerini sanat eserine yansıtıldığı düşünülmektedir. İlerleyen dönemlerde özellikle günümüz Güncel sanatta Venüs imgesi yaşanan zaman ve toplumun güzellik algısının değişmesiyle tekrar tekrar şekillendirilmiştir. Özellikle Michelangelo Pistoletto’nun, Venus of the rags adlı çalışmasında yeniden sanatçının süzgecinden geçirilerek hayat bulmuştur. Bu imgenin dışavurumu aslında mitlerin eski ve yenilerin bir karmasıdır.

1.3. Batı Resim Sanatında Venüs'ün Doğuşu

Batı resim sanatı en eski eserleri mağara resim sanatı olarak ortaya çıkmıştır. İlk örnekleri kuzey batı İspanya ve Güneybatı Fransa'da bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 25000- 12000 yıl önce Buzul Çağında mağara duvarlarına çizildiği belirlenmiştir. 1879 yılında keşfedildiklerinde sahne olunduğu varsayılması şaşırtıcı değildir. Böylesine destansı ölçüdeki hünerliliği Taş devri adamına olan mevcut bilgilerle bağdaştırmak zordur. (Cumming, 2006:48).

Mağara duvarına kırmızı boya ve kömür yardımıyla keskin ve kusursuzca resmedilen mamut ve bizon figürleri resim sanatının gelişmesine katkıda bulunduğu bilinmektedir. Kullanılan materyaller zaman zaman değişiklik göstermiştir.

Vézère Vadisi'nde bulunan mağaralar dekore edilerek 1979 yılında Lascaux mağarası UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne girilmesine karar verilmiştir.

Resim -13 Lascaux Büyük Hol Mağara Resimleri, M.Ö 15000.

Kaynak: <https://bit.ly/2NuPWkh>, 2018.

M.Ö 5 yüzyıl ile M.Ö 197 yılları arasında Romalıların Yunan topraklarını işgal etmesiyle sanat, felsefe, edebiyat, politika ve matematik alanlarında batı inanışlarına onların mitlerine köprü olacak yeni inanışları da beraberinde getirmişlerdir. Batı

resim sanatı için, Klasik Yunan sanatının dünyayı derinden etkileyen Rönesans ve Gotik sanatının'ın doğuşuyla mimarlık, heykel, resim, edebiyat ve polika alanlarında yeniden şekil almaya başlamıştır.

Rönesans kelimesi yeniden doğuş anlamına gelmektedir. İlk olarak, 15.yüzyılda klasik ilimde ki uyanışı anlatmak için kullanılmıştır. Rönesans, 19.yüzyıla geldiğinde modern dünyanın düşünsel alt yapısını ve sanatsal geleneklerini oluşturan 14. ve 15. yüzyıldaki kültürel olgunlaşmayı açıklamak için kullanılmaya başlandı. Rönesans en olgun dönemini İtalya'da yaşamıştır. Floransa'nın yerel bankacılık hanedanlığı olan Mediciler tarafından finase edilen Floransalı sanatçılar sadece klasik uygarlığın üstün olduğuna değil, yaratıcılığın altın çağı olarak adlandırdıkları o döneme ait ruhun yeniden diriltilmesi gerektiğine inanıyor böylece yakın tarihin bir karanlık çağ olduğunu iddia ediyorlardı. Bu dönemde Avrupa düşüncesi daha sorgulayıcı ve özgür bir nitelik kazanmaktaydı. Ortaçağ dünyasına hükmeden kör inançları ve dogmatik düşüncüyü terk ederek, maddesel dünyayı ve insan davranışını daha akılcı yollarla açıklamaya yönelmişlerdir. Bu değişime öncülük edenler genellikle ressamalar, heykeltıraşlar ve mimarlardır (Cumming, 2006:74-75).

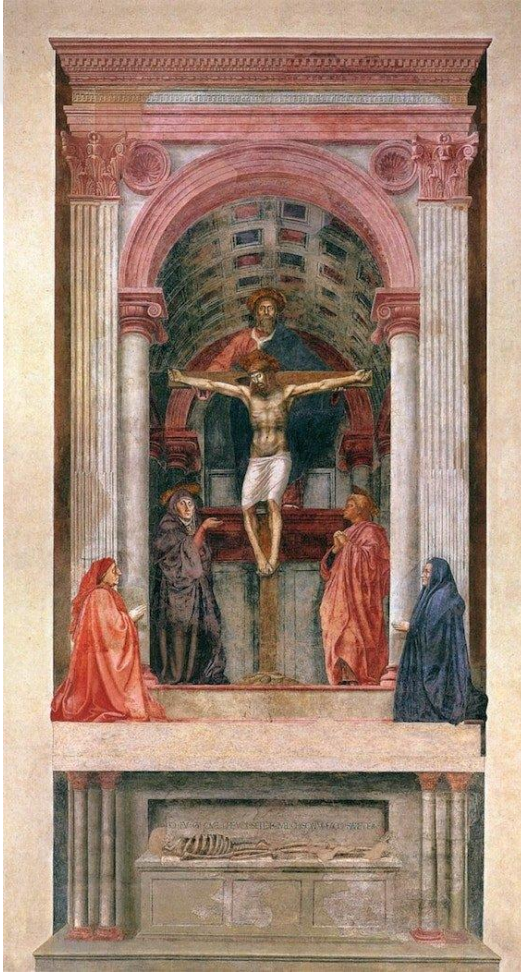
Rönesans döneminde işlenen konular genellikle pagan mitolojisi tarihinin kahramanlarının ortaya çıkışları resim, mimari ve heykel'e yansısıyla yeniden canlandı. Bu dönemde doğanın tıpatıp aynı aktarılması önemli teşkil etmektedir. Kullanılan sistematik çalışma tarzlarıyla sanatçılar ustalaşmıştır. Sanatçıların en belirgin özellikleri "çizgisel perspektir" kullanımlarıdır.

Bu dönemde, Floransa'da Avrupa'da olduğu gibi Uluslararası Uslupta resim çalışmaları bekliyordularsa düş kırıklığına uğramış olmalılardır. Gombrich'in (2007) Rönesans ressamalarıyla ilgili:

"Resimde ince bir zerafet yerine, büyük ağır figürler; kolayca akan eğriler yerine, katı ve köşeli biçimler; çiçekler ve değerli taşlar gibi sevimli ve hoş ayrıntılar yerine içinde iskelet bulunan bir mezar görünüyordu. Masaccio'nun sanatı belki

onların alışmış oldukları resimler gibi göze hoş gelmiyordu, ama bunlar daha içtenlikli daha etkileyiciydi... Masaccio'nun figürlerini yerleştirdikleri gerçekte heykele benziyorlar.Masaccio'nun figürleri yerleştirdiği bu perspektif ortamda vurgulamak istediği şeyde bu. Sanki onlara dokunabilecekmişiz gibi hissediyoruz kendimizi ve bu duygu, onları ve bildiklerin bizim daha yakınımıza getiriyor...Sanatçılar bunları her zaman, anlatmak istedikleri konuyu bize daha yaklaştırmak için kullanacaklardı (Gombrich, 2007:239).

Resim 14 Masaccio Kutsal Üçlü, 667 cm x317 cm,1445

Kaynak: <https://bit.ly/2Q28eGi>

Dönemin önemli sanatçıları; Fra Flippo Lippi, Sandro Boticelli, Perugino, Andrea Verrochio, Leonardo Da Vinci, Michelangelo Buonarroti ve Rafello'dur. Venüs imgesini ele alan sanatçılar ve eserleri, 1.2.1. Venüs İmgesinin Sanata Yansıması Sanatçılar ve Eserleri adlı bölümde detaylı şekilde anlatılmaktadır.

1.3.1. Venüs İmgesinin Sanata Yansıması Sanatçılar ve Eserleri

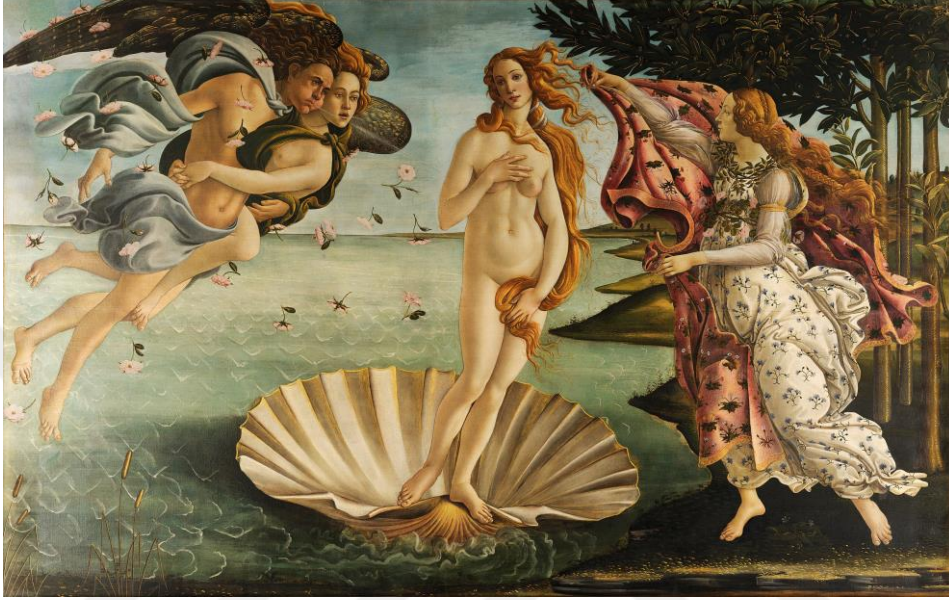
Rönesans sanatçılarının antik dünyanın sanatı kendi rekabetleri içerisinde aşma sürecinde *Venus* imgesini ele alarak en yetkin örneklerinden biri kazandıran Flippo Lippi'nin öğrencisi Sandro Boticelli'dir.1482-1510 yılları arasında resmettiği Venüs'ün Doğuşu İlkbahar tablosunda olduğu gibi Mediciler için sipariş edildiği düşünülmektedir.Araştırmalar ışığında tabloyu muhteşem Lorenzo'nun sipariş ettiği belirtilir.Bazı uzmanlara göre ise Medici'nin Vespucci'ye olan aşkının anısına çizildiği söylenmektedir.Boticelli Medici'nin eski metresi olan Vespucci'yle ilişkili yaşamış ilkbaharda dahil olmak Boticelli'nin resimleride modellik yapmıştır.

Boticelli, Venüs'ün doğuşu adlı sanat eseri simge sembollerle doludur.Sanatçı *Venus* imgesinde kendinden izler taşımaktadır.

“Bu anlamların açıklanması hayli değişik ve tartışmalı. Esere kaynak olan metnin daha çok Latin ozanı Ovidius olduğu söyleniyor.Aphodite, bir kavkı içinde, deniz suyundan doğarken görünüyor. Kimileri bunu, batı rüzgarı Zephyros ve Zephros'un sevgilisi bahar tanrıçası Khloris tarafından itilerek Sicilya kıyılarına veya Portovenere'ye çıkan Aphodite olarak yorumlarken, daha inanılır başka yorumculara göre, bu eserde yeniplatocu bir anlam aramak gerekir. Bu nedenle, Venüs'ün deniz suyundan doğuş efsanesi, aynı zamanda bir Hristiyan düşüncesini simgelemektedir (Bkz. Resim 14).Yani, ruhun vaftiz suyundan doğuşunu.Venus'ün çıplaklığı, fiziksel bir güzellik yansıtmakta ve yalnlık, apaklık, sadelik anlamını taşır. Dolayısıyla Venüs, Doğa'nın (hava, su, toprak) doğurduğu bir Humanitas olmaktadır. Solda, kuzey rüzgarı Boreas ile yeller yöneticisi Aiolos (veya Zephyros ile Khloris), üfürükleriyle deniz suyunu dalgalandırıyor.Sağda bir peri (veya Hora), çiçek açmış

bir örtüyle Venüs'ü karşılıyor.Bu örtü ise, doğanın bitki ve çiçeklerden oluşan görünümünü çağrıştırıyor” (Cömert, 2006: 62).

Resim- 15 Sandro Boticelli Venüs'ün Doğuşu 172,5cm x278,5 cm.,1482-1510

Kaynak: <https://bit.ly/2IbJx7G>, 2018.

Floransa'da ünü oldukça yayılan Boticelli Medici'ler için yeni bir sipariş daha almıştır.Mitoloji ve Rönesans denilince kuşkusuz akla gelen ilk isimdir.

“Eser Medici'nin kuzenlerinden Lorenzo di Pierfrancesco'ya ait olan Villa di Castello'da bulunmuştur. Tablonun yeni alınan bu villanın “yatak odası” için sipariş edildiği bilinmektedir.O dönemde yatak odası için tablo siparişi vermek soyluluğun bir göstergesi olup prestijli ailelerin yürüttüğü bir gelenektir. Genç Medici de evlendiğinde henüz on dokuz yaşında gençliğinin baharındadır ve bu tablonun ismi onun gençliğine ithafen “İlkbahar” adını aldığı bilinmektedir.

“Botticelli Venüs'ün tinsel güzelliğini vermeye çalışmış ve onu çıplak olarak vermekten ziyade üzeri giyinik bir şekilde resmetmiştir. Başında çok ince bir tül bulunmaktadır. Tül o dönem Floransa yaşantısının bir göstergesidir. O dönemde uzun boylu ve beyaz tenli olmak bir meziyettir ve Venüs buna sahiptir.”

Boticelli, İlkbahar adlı eserinde Venüs imgesini ve onu kuşatan diğer imgeleri karmaşık edebi ve kutsal göndermelerle resmetmiştir. Kalabalık bir kompozisyona sahip olan eser bir çok gösterge ve kod taşımaktadır.

“Ortada giyinik bir şekilde bulunan Venüs o dönemde evil olan kadınların başlarına taktıkları tipik başlığı takmıştır. Bu resmin evlilikle ilgili temasına göndermedir .Portakal ağaçlarının içerisinde ok atan Eros’un gözlerinin bağlı olarak resmedilmesi, Shakespeare Bir Yaz Gecesi Rüyası adlı eserinde “Aşk gözlerle bakmaz ama zihinle bakar; ve bu nedenle kanatlı cupid kör resmedilir.” demiştir. Bunun yanı sıra güzelliği gözlerle değil kalple algılamamız gerektiğini vurgular.”(<https://www.tarihlisanat.com/botticelli-ilkbahar-tablosu/>).

Venüs imgesinin sağında bulunan Flora Tanrıçası, (baharın geldiğini müjdelere) çiçekler şehri olarak bilinen Floransa için oldukça önem taşımaktadır.Eser Floransa’da bulunan villa içindedir. Boticelli’nin bu tablonun yapımında Romalı şair Ovidius’un eseri Metamorfozis (dönüşüm)’dan etkilenmiştir.

“Ovidius kitapta baharın başlamasının, nymphe Chloris’in Flora’ya dönüşmesiyle gerçekleştiğini söyler: “Bir zamanlar Chloris’tim şimdi adım Flora.” Chloris bunu söylerken ağzından çiçekler dökülmektedir ve artık bahara dönüşüyordur. Chloris, kendisini evlenmeden önce şehvete zorladığı için Zephyros’tan hep nefret eder ve sonunda Zephyros onu Flora’ya dönüştürmüştür. Bahara dönüşen Flora’nın her yerinde çiçekler belirir öyle çoktur ki bunları eliyle toplamaya çalışır ve eteğinde biriktirir.

Botticelli bu tabloyu yaparken yüzden fazla çiçek kullanır aynı zamanda bunlar o dönemde var olan gerçek çiçeklerdir. Her biri farklı desen ve formdadır. Tablodaki kadın karakterlerde ortak bir yön dikkatimizi çeker.Bu kadınlar birbirlerine oldukça benzemektedir.

Flora ile Venüs’ün birbirine çok benzediği hatta Botticelli’nin önemli bir başka tablosu olan Venüs’ün Doğuşu’nda da aynı kadın yüzünün ince ve zarif çizgilerini görmekteyiz” (<https://www.tarihlisanat.com/botticelli-ilkbahar-tablosu/>).

Resim- 16 Sandro Boticelli Primavera , 202 cm. × 314 cm., 1470-1480.

Kaynak: <https://bit.ly/2OxsdMx>, 2018.

Sol baş tarafta bulun Mavi kanatlı imge Boticelli'nin en yaratıcı buluşlarından biridir. Bu figür hayalet benzetimindedir aslında Batı Rüzgarı Tanrısı ve Venüs'ün müjdecisi Zephyrus'tur. Aşkını Chloris'i takip etmektedir (Cumming, 2006: 99).

“Üç güzeler ise, baharın gelişini kutlamaktadırlar. Eurynome ve Zeus'un kızları olan Üç Güzeller, mitolojide “Kharitler” olarak bilinmektedir. Göze hoş geleni imgeleyen bu tanrıçaların adlarının anlamı Kharit'ten gelmektedir. Kharit'in anlamı; ışıltı, parlaklık ve güzellik anlamına gelmektedir. Kharitler: Thalia (gençlik, tazelik ve güçlenme); Euphrosyne (sevinci, neşeyi) ve Aglaie en genç (parlaklık)'ı temsil etmektedir. Tüm sanatların koruyucu olan genç ve naif tanrıçalar bir döngü halinde kucaklaşmaktadır. “Kharitler çiçek ve yemiş veren doğanın olduğu kadar, insan yaşantısını güzelleştiren, hoş kılan şeyin de kişileştirilmiştir. Sanat etkinliklerini esinleyen tanrıçalardır. Sayıları ve adları çağlara ve bölgelere göre değişir.” (<https://www.tarihlisanat.com/botticelli-ilkbahar-tablosu/>).

“Sol başta bulunan Tanrıların elçisi Merkür’ün elinde yılanlarla dolaşık bir değnek olan Caduceus’unu bulutları uzak tutmak için kullandığı görülmektedir. Böylece Merkür, Venüs’ün bahçesindeki ebedi ilkbaharı hiçbir şeyin bozmaması için kullanmaktadır”(Cumming, 2006: 98).

Boticelli İlkbahar adlı eserinde Venüs imgesini ve onu çevreleyen tüm mitolojik imgeleri ele alınmıştır. İçerisine yukarıda da açıklamasında bulduğum gibi gösterge ve kodlar yerleştirerek imge dünyasını dışa vurmuştur. Anlatımında yarattığı uslu anlatım dili, renk ve çizgi kullanımı çağının çok ötesinde olduğu bilinmektedir. *Venüs* imgesi başarılı bir şekilde yorumlayarak, eserin günümüzde dahi incelenmesi yapılacak eserler arasına olmasını sağlamıştır.

Rönesans’ın başlangıç ve Maniyerist dönemleri içinde, uzak ve soğuk portreleriyle bilinen Agnolo Bronzino Venüs’ü ele alan diğer sanatlar ardındadır. Bronzino Toskana büyük dükün saray ressamıdır. Kimseyle rekabet içinde olmayan, sade bir ressamdır.

“Büyük bir kibir, küçümseme ve küstaklık yansıtan duruşların ve yüzlerin beden diline; ustalıklı, bilinçli bir karmaşıklık ve yapaylıktaki kompozisyonlara yoğun ve canlı renkleriyle tekniğininde aynı derecede kibirli ve rahatlığına dikkat edilmelidir” (Cumming, 2006: 148).

Agnolo Bronzino’nun Venüs’ün Galibiyeti adlı çalışmasında Venüs’ü biricik güzelliği anlatmaktadır. Eser Fransa Kralı I. Francis için Medici ailesi tarafından sipariş edildiği bilinmektedir. Tablonun ortasında yer alan Çıplak Venüs, gençliği ve şehveti çağrıştırmaktadır. Elinde tutmuş olduğu portaklar ise cinselliği çağrıştırmaktadır. Venüs, aşk tanrısı Eros’la öpüşmekte ve aşkı ve eğlenceyi imgelemektedir. Eros’un kanatlarının arkasında bulunan figür ismi bilinmemektedir. Fakat ellerini başının arasına alıp bağırması kıskançlık, umutsuzluk ve sifilizmi sembolize etmektedir. Gülleri dağıtan diken üzerinde yürüyen çocuk ise mutluluğu anlattığı düşünülmektedir. Tablonun sağ üst köşesinde bulunan yaşlı kanatlı Eros ise, zamanı bir kum saati gibi imgeleyerek hızla geçtiğine vurgu yaptığı düşünülür. Eser oldukça erotik fakat I. Francis’in zevklerine uygundur. “Bronzino’nun şair kimliği

Venüs imgelerinde ortaya çıkarak aşkı şarkılardan Petrarchan'dan etkilendiği görülmektedir.”(<https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/bronzino-an-allegory-with-venus-and-cupid>).

Eserlerde kendi tarzı olan porselenden yapılmış gibi duran tenler Portresini yaptığı insular kadar yumuşak ve pürüzsüz, uzatılmış yüz ve bedenler oyuncak bir bebeğinkine benzeyen dalgın gözler dikkat çekmektedir. Ayrıca, pozları bilinçli şekilde Michelangelo'dan çok figürlü karmaşık tasarımlarıyla az rastlanan alegorilere de dinsel eserlerinden etkilenmiştir (Cumming, 2006: 148).

Agnolo Bronzino'nun Venüs'ün Galibiyeti adlı eseri içerisinde kullanılan kodlar ve göstergeler yerleştirerek imgeleme dünyasını yansıttığını görmekteyiz.

Resim -17 Agnolo Bronzino Venüs'ün Galibiyeti 146 × 116 cm. 1540- 1545.

Kaynak: <https://bit.ly/2pAzeBJ>

17. yüzyıl Barok döneminin en tanınmış ve önemli eserler ortaya koyan İtalyan ressam Annibale Carracci hem ressam hemde bir eğitimciydi. Carracci kardeşler sanatın gelişmesine öncülük ederek Accademia Degli Incamminati adında sanat akademisini kurdular. Kendilerine özgü sanat stilleri sayesinde Manierist Barok'a geçiş yapmışlardır. Venüs imgesini bir kaç kez ele alan sanatçı etkin örnekler ortaya çıkarmıştır.

“Dünyevi Barok süslemeciliğinin en iyi örneği, Caracci'nin Roma'da Farnese Sarayının heykel galerisinin kemerleri için tasarladığı ender görülen freskleridir. Önde gelen Farnese Antik heykel koleksiyonunu tamamlaması için Carracci, kubbeli tavan Ovid'in Metamorphoses'in hikayelerini anlatan, mitolojik sahnelerden oluşan bir resim galerisi yaratmıştır. Dönemin resim, heykel ve mimarisinin birleşme tutkusunun zaferlerinden biri olmuştur” (Cumming, 2006: 179).

Venüs'ün Galibiyeti adlı eserin sergileme kompozisyonunda sağ ve solda bulunan heykeller canlı modellerle çalışılmıştır. Resimde arkada görülen dağ Anchises ile Venüs için önemli ve özel bir anlama gelmektedir çiftin birbirlerini ilk kez gördükleri İda Dağı'dır. Çıplak olarak imgelenecek olan Venüs, ölümlü insan kılığına girerek Anchises'u baştan çıkarmakta aşk, ihtiras ve şehveti çağrıştırmaktadır. Venüs hikayeye göre tatlı kokulu parfümler içindeydi. Venüs'ün altında oğulları Aeneas Roma'nın kurucusudur. Venüs oğlu kıvrık saçlı ve sevimli bir şekilde imgelenebilir. Hikayeye göre Venüs ne zaman aşık olsa o zaman oğullarının orada görüldüğü söylenmektedir. Anchises trüvali bir çobandır. Venüs'ün sandaletlerini ilgi ve sevgiyle çıkardığı görülmektedir. Tanrıların aşklarını tasvir eden eser fresk çemberlerinin bir parçası olarak anlam kazanmaktadır. Eserde Anchises Venüs'ün kalbini kazandığını jest ve mimiklerinden anlamaktayız. Sanatçı Venüs'ü imgeleme dünyasında yansıtırken Ovid'in Metamorphoses'in hikayelerine bağlı kalmakta fakat manierist stilin ilk yansımalarını kodlamaları ve göstergeleri kendi tarzıyla başarılı şekilde yorumladığı görülmektedir.

Resim -18 Anibel Carrico,Venüs'ün Galibiyeti 146 × 116 cm, 1540- 1545.

Kaynak: <https://bit.ly/2pAzeBJ>, 2018.

Annibale Carracci'nin Venüs'ü ele aldığı diğer eseri Venüs, Adonis ve Aşk Tanrısı Ovid'in Efsanesini gösterir. “Annibale, sevgili ilk buluştuğu zaman sahnemektir. Cupid'in oku kanı hala Venüs'ün göğsünde görülmektedir. Sahne, dramatik anlatı unsurlarını ortadan kaldırır ve jestlerle ve göz temasıyla tasvir edilen duygusal olanlara odaklanarak aşkı imgelemektedir. Özellikle Venüs'te görülen “karşılaşmanın duygusallığı hacimlerin üç boyutluk aracılığıyla iletilir”. Correggio tarafından eserde izleyiciyi güçlü bir şekilde etkilemektedir. İzleyiciyle etkileşim kurmak için jestlerin kullanımı dikkate çekmektedir. Sahne ayrıca, Titian'ın Poesia'sı, Felipe II için bir dizi mitolojik tablo, Venüs ve Adonis ile doğrudan ilişkilidir. Üç figürün kullanımı ve mitin şiirsel yorumu, Titian'ın resmini andırıyor. Annibale, bu resimdeki gerçekçilik ile ideal klasizim arasındaki sanatsal üslup alanını aşıyor. Annibale'nin etkileyici sanat eserlerinden birini ve gerçekçi eserler üretme kabiliyetini yansıtıyor”(https://en.wikipedia.org/wiki/Venus,_Adonis_and_Cupid).

Resim- 19 Anibel Carrico, Venüs, Adonis ve Aşk Tanrısı 212× 268 cm., 1590.

Kaynak: <https://bit.ly/2R0TJDT>, 2018.

İspanya’da Altın çağın yaşandığı ve sanat usluplarının değiştiği dönemde eserler ortaya koyan İspanyalı önemli ressam, Diego Velazquez Kral IV.Felipe’Nin sarayında baş ressamdır.Çağdaş Barok dönemi sanatçısıdır.İspanya Kraliyet ailesine bir çok başyapıt denecek eser çalışmıştır.Diego Velazquez 19. Yüzyılda Manet başta olmak üzere empresyonist ve reailist bir çok sanatçıyı etkilemiştir. Salvador Dali, Paplo Picasso ve Francis Bacon gibi sanatçılar Diego Velazquez’ın bazı eserlerini yeniden çalışarak Velazquez’e övgülerde bulunmuşlardır.

Venüs imgesini, Aynalı venüs adlı eserinde çağının ötesine taşıyarak incelemiştir. “Engizisyon Mahkemelerinin sıkı denetimler yaparak sanat eserleri ve sahiplerine ciddi cezalar kestiği dönemin İspanya’ında Diego Velazquez’in yaptığı bu eser, günümüze kadar gelebilmiş tek nü tablosudur. 1813 yılında İngiltere’nin Rokeby Park Evi’nde saklanan eserin İspanyolca’sı “La Venus del espejo“; İngilizce’si “The Toilet of Venus“, “Venus at Her Mirror” veyahut “Venus and Cupid” olan adı burada değiştirildi. Resmi boylu boyunca kaplayan çıplak kadın

figürü, bize arkası dönük bir biçimde uzanmış. Açık ten rengi, dolgun kalçaları, zarif hatları, modernizme göz kırpan arkadan toplanmış saçlarıyla bu kadın figürü, Roma mitlerindeki Venüs'ün (Yunan Mit.: 'Afrodit') ta kendisi. Dönem resimlerinde iri, etli vücudu ve dağınık, yer yer örgülü saçlı kadın figürlerinin aksine Velazquez'in Venüs'ü, ince hatları ve gerçeğin aynısı diyebileceğimiz kıvrımlarıyla öne çıkıyor.

Sol tarafa baktığımızda, resimde bir figürün daha olduğunu görürüz. Bu küçük oğlan çocuğu Cupid, yani Eros'tur. Ok ve yayıyla Aşk Tanrısı olarak bilinen Cupid'in takım taklavatı yoktur; onun kimliğini sırtındaki kanatlarından çıkarıyoruz. İki eliyle birden kalın çerçeveli bir aynayı annesi Venüs'e tutan Cupid, kendi güzelliğini seyreden annesine hayranlıkla bakmakta. Gelelim ayna imgesine. Aynada yansıyan buğulu görüntü, Venüs'ün yüzü. Ancak burda bir yanılgı var; fizik kurallarına göre ayna, oradan tutulduğunda yansıma bize görünmez, buna ek olarak aynadaki görüntü bu kadar büyük olmaz. Yani Venüs'ün yüzünün aynadaki buğulu yansıması, gerçek değil; bizim resme baktığımız gibi Velazquez'in de (ya da Venüs'ün) bize baktığını söyleyen bir çeşit akıl oyunu.

Beyaz bir çarşaf üzerine serilmiş koyu gri renkli yatak örtüsünün dağınık gibi görünen kıvrımları, Venüs'ün çıplak bedeninin kıvrımlarını öne çıkarıyor. Sol üst taraftan başlayıp yere dökülen kırmızı renkli perde, griye dönük duvarlar, koyu gri yatak örtüsü, Venüs'ün açık renkli teniyle kontrast yakalamış. Küçük Cupid'e dönecek olursak elindeki pembe renkli kurdela, yorumcuları ikiye bölmüş vaziyette. Kimi, bu kurdelenin aynayı asmak için kullanıldığına, kimiyse Cupid'in aşıkları bu kurdeleyle bağladığına inanmakta. Sanatın güzelliği de bu ya, yorum bizde..' (https://resimbiterken.files.wordpress.com/2014/06/rokeby-venus-4.png).

Resim- 20 Dieogo Velázquez, Aynalı venüs 122 cm × 177 cm.,1647- 1641

Kaynak: <https://bit.ly/2PQLHfs>, 2018.

Venüs imgesinin sanata yansıması özellikle Batı resim sanatında etkili olmuştur. Rönesans'tan başlayarak bir çok sanatçı Venüs imgesini işlemiş yaşadıkları dönem, sanat akımı ve usluba göre ustalıkla ele almışlardır. Venüs her zaman güzellik, aşk tanrısı olarak mitolojilerden esinilerek sanatçıların kendi uslublarıyla yorumlanmıştır. Bunlardan Rönesans'tan Çağdaş Sanatın başlangıcına kadar örneklerden bir kaç tanesi aşağıda görülmektedir. Çağdaş Sanat ve Venüs imgesini Çağdaş sanatçıların ele alış biçimini bölüm 2.1.Değişen Sanat Pratiklerinde ele alınmıştır.

Resim -21 William Adolphe Bouguereau Venüs'ün Doğuşu 300 cm × 218 cm, 1879.

Kaynak: <https://bit.ly/2zA2Rss>, 2018.

Resim- 22 Michelangelo Venüs ve Cupid 99.1 cm × 114.2cm.,1475-1564.

Kaynak: <https://artnt.cm/2OSkPLX>, 2018.

İKİNCİ BÖLÜM: GÜNCEL SANAT PRATİKLERİNDE ESTETİK AKIMLAR ve GÖSTERGEBİLİM OLARAK VENÜS TEMASI (İMGESİ)

2.1. Güncel Sanatın Tanımı

İngilizcedeki "contemporary art" kavramı türkçede "çağdaş sanat" kavramına karşılık olarak önerilmiştir. Çağdaş Sanat/Güncel Sanat, modern sanat anlayışında olduğu gibi belli akıma mensup değil ve incelemelerinde belirli bir yöntem barındırmamaktadır. Çağdaş sanat postmodernizmle birlikte ortaya çıkmıştır fakat bununla kısıtlanmamış/sınırlanmamıştır. Çağdaş kelimesi dilbilimsel açıdan veya sözlük anlamlarıyla bakıldığında; bulunulan çağ ile eşzamanlara ait olan, o güne has, o zamanı yansıtan, anlamlarınagelmektedir. Bir başka deyişle, bulunulan çağın anlayışına, şartlarına uygun olan, çağcıl, modern, asri anlamlarını barındırır (TDK-Güncel Türkçe Sözlüğü, 2005).

1960 ve 1970'lerden günümüze deign gelen Güncel sanattın konuları içerisinde toplum bilincini arttırmaya yönelik konulara değinilmiştir. Özellikle küreselleşme, çevre, AIDS, feminizim ve çok kültürlülük gibi konular işlenmiştir.

Bir çok disiplinle çalışma özelliği bakımında "çağdaş sanat" olarak adlandırılmaktadır.

Güncel sanat, çeyrek yüzyıl içerisinde gelişimde dikkatimizi çeken; "yoğun ve yaratıcı çalışma, bol sayıda akım, okul, grup, düzen ve kargaşa arıtıcı soyutlama ve ekspresyonist betimle ile seri eşyaya tapınma ve teknolojiye hayranlık arasında gidip gelmektedir" (Michel Ragon, 2009: 9).

Güncel sanat toplumlara iletği kültürel metalar değerlendirildiğinde, yetenekve hür ifadeden farklı, düşünsel sürecin sonucunda eyleme dönüşebilen eserler ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Güncel sanat akımlara olan yansıması öncelikle, Avangard sanat bu dönemde bilim ve sosyal hayatla yaşam diyalogları artarak; A. B. D. Japonya ve özellikle Latin Amerika’da etkilerini arttırmıştır. Yirminci yüzyılda sadece Avangard sanat değil Soyut sanatta en önemli akımlardan biri olmuştur. Soyut sanata geçiş Kübizm ve Fovizimle temellerini güçlendirmiştir. Bu geçiş evresinden çok yeni bir çağın başlangıcı olmuştur. Soyut sanat varolan uzun ömürlülüğü diğer sanat akımlarına göre daha uzun vadeli. Soyut sanat Güncel’in temellerini oluşturmaktadır.

1960 yıllarında başlayıp değişmekte olan birçok sanat akımı, adlarının önüne geçen eskiye yeni bir seçenek olarak gelişlerine göndermede bulunan “post” ya da “neo” Türkçe’de “yeni” gibi önekler kullanmışlardır. Dönemin değişimi, doğal olarak sanat akımlarında evrilmesine değişimin sağlamıştır. Ortaya çıkan sanat akımlarının ve yapıtların herhangi bir akımın keskin/sert çizgileri olmadığı görülecektir. Sanatçılar her alanda yapıtlar çıkarmakta, her akımın izlerini taşıyan örnekler sergileyebilmektedir. Kaybolan sınırlar kendi içerisinde bir özgürlük ve yeni bir üslup anlayışının oluşmasını sağladığı bilinmektedir.

Resim -23 Andy Warhol Marilyn Monroe – Hot Pink 36 cm.x 36 cm., 1967.

Kaynak: <https://bit.ly/2wSMkgP>, 2018.

İtalyan sanatçı, Michelangelo Pistoletto bir yaşam biçimini ifade eden Arte Povera (Yoksul Sanat) felsefesinin kurucularındandır. Kullandığı malzemeler organik ve organik olmayan malzemeler bir araya getirmiştir. 1967 yılında Pistoletto'nun "Paçavralar içinde Venüs" çalışmasında değerli ve değersiz gördüğü tarihi güncel içerisinde ele alarak ironik bir anlatım dili oluşturmuştur. Arte Povera'nın felsefesini yansıtan bir örnektir. Sanatçı bir zamanlar hayranlık uyandıran alçı Venüs heykelinin yüzü paçavralara dönük ve onların içersindedir. Venüs geçmiş bir estetik kalıntı olduğunu anlatmaktadır.

Resim- 24 Michelangelo Pistoletto Paçavralar içinde Venüs , 1987.

Kaynak: <https://bit.ly/2PGcuLd>, 2018.

Çağdaş sanatın Türk temsilcilerinden Gazi Sansoy fotoğraf ve aklirik boyama tekniğiyle çalışmalarını ortaya çıkardığı bilinmektedir. "Venüs'ün Doğuşu" adlı çalışmasında Venüs ve içerisindeki karakterlerin yüzlerine boya sürülerek katledilmiş olduğunu düşündürerek farklı bir şekilde yorumlamaktadır. Sanatçı, Boticelli'nin Venüs'ünü farklı bir şekilde yorumlamaktadır.

Resim -25 Gazi Sansoy Yüzsüzler Serisi- Venüs'ün Doğuşu , 2017.

Kaynak: <https://bit.ly/2rDNYk0>, 2018.

Sandro Boticelli'nin "Venüs'ün Doğuşu" adlı görkemli eserini espirili bir dille ele almıştır. Dijital sanat ve manüplasyon tekniği kullanan John Doe, zamanın klasik karakterinin günümüzde uyanması karakterize ederek anlatmaktadır.

Resim -26 John Doe Yaramaz Venüs, 1024 x 768 px, 2017

Kaynak: <https://bit.ly/2rCmtHw>, 2018.

Çağdaş sanatın yağlı boya kullanımıyla bilinen Anna Valdez Venüs'ü bir kompozisyon içerisine yerleştirerek canlı renkleri kullanımıyla dekoratif kullanımı amaçlayan eser ortaya çıkarmıştır. Eserlerinde desen, yorgan ve kumaş desenlerinin referanslarını kullanmaktadır.

Resim -27 Anna Valdez Venüs, 28x28 inch, 2016.

Kaynak: <https://bit.ly/2QDnhLz>, 2018.

Andy Warhol tarafından “Venüs’ün Doğuşu” dört ekran görüntüsünden oluşan yeni Pop Art formu Arches Aquarelle gazetesinde yayınlanmıştır. Warhol Hollywood’un ünlülerinin şöhretine takıntılığı biliniyordu. Klasik sanat eserini alıp Amerikan putlarının kutsalcılığı açısından Marilyn ile yaptığı gibi Boticelli’nin Venüs’ünü yeniden yaratmış, aşkın tanrıçası Venüs’ü ünlü statüsüne koymuştur. Çeşitli Pop Art renk kombinasyonları kullanarak Venüs karakterini pop versiyonunu üretmiştir. Bu sanatsal ifade biçiminde Warhol, şöhret kültürü ve reklam arasında ki ilişkiyi ilişkilendirmektedir.

Resim -28 Andy Warhol Venüs. 65,5 cm.x94 cm.,1984.

Kaynak: <https://bit.ly/2S4YQDd>, 2018.

Özgün ve yaratıcı fotoğraf ve manüplasyon çalışmalarıyla dikkat çeken çağdaş sanatın günümüz temsilcilerinden Flora Borsi Boticelli'nin "Venüs'ün Doğuşu" adlı görkemli eserini postmodern bir anlatım dili kullanarak ele almıştır. Venüs'ün ihtişamının tersine yeni bir duygu uyandırarak uyanamamasını manüplasyon tekniğiyle anlatmaktadır.

Resim 29 Flora Borsi Venüs'ün Doğuşu foto manüplasyon.

Kaynak: <https://bit.ly/2UNftoO>, 2018.

Jeff Koons'un Venüs'ü Heykeli aynalı cila ve paslanmaz çelikten yapmıştır. Orjinal Venüs'ün yadsınamaz erotizmini yansıtan pozunu kullanmıştır. Venüs'ün sırtı ve cephesi açıktır böylece doğurganlığı sembolize etmektedir. Ayrıca sanatçı tarafından sağ tarafta kullanılan canlı çiçekler tazeliği sembolize etmektedir.

Resim- 30 Jeff Koons Metalik Venüs 254 x 132.08 x 101.6 cm heykel, 2012.

Kaynak: <https://bit.ly/2UNftoO>, 2018.

Yayoi Kusama şüphesiz en önemli Japon kadın sanatçısıdır. 1998 yılında yapmış olduğu "Venüs" adlı iki parçadan oluşan eseri akrilik ve fiberglas malzemelerinin birleşimiyle ortaya çıkmıştır. Minimalizm ve Pop Art'ın yükselişinde önemli katkı sağlamıştır.

Resim -31 Yayoi Kusama Metalik Venüs 227.3cm.x145.4 cm heykel, 215,9, 68,6 x 60 cm , 1998.

Kaynak: <https://bit.ly/2A0YaHQ>, 2018.

Çağdaş sanat hareketinin çeyrek yüzyılda gelişimiyle estetik yeni bir anlam kazanmıştır. Estetik kelimesi 1950 yılında Baumgarten'in "Aesthetica" adlı eserinde karşımıza çıktığı bilinmektedir. Ancak estetik söylemiyle ilgili antikite'den günümüze felsefe alanında derin incelemeler yapılarak filozoflar tarafından çeşitli kuramlar geliştirildiği bilinmektedir.

Estetik, klasik anlamda güzelin ne olduğu sorusunu irdeleyen cevap arayan felsefe dalı olarak tanımlanmaktadır. Estetik güzel ile sanatın özdeş olduğunu düşünen anlayışın ürünüdür ve Antik Yunan'dan beri bunu yadsımaktadır (Sözen ve Tanyeli, 1992: 79.). 15. yüzyıl Rönesans'ın başlangıcıyla estetik için Alberti şöyle bir kuramda bulunmuştur "bir şey eklendiğinde ya da çıkarıldığında güzel olmaktan uzaklaşan şey" olarak tanımda bulunmuştur. Gelişen sanat pratiklerinde estetik 18-19 yüzyılda Baumgarten, Hegel ve Kant sanattan bağımsız felsefik yönüyle ele alarak incelemede bulunmuşlardır. 19. Yüzyılın sonunda Marksizim estetik için basit

anlamda; toplumsal gerçeğin yansıması olarak nitelendirmiştir. 20. Yüzyılda Benedetto Croce ilk kez estetik için; sanat ve mantık alanlarını birbirinden ayırmıştır. Sanat alanı mantıksal değil sezgiseldir ve bu iki alan birbirinden farklı derinliklere sahiptir. Sanatta güzellik salt sezgi olduğunu ifade etmiştir. Böylece Çağdaş sanat içerisinde estetik yönden değerlendirme yapılırken Croce'nun kuramı açıklanabilir nitelik taşıdığı düşünülmektedir.

Estetik düşünce ve değerlendirmelerin tarih içerisinde günümüze deyin değişkenlik gösterdiği bilinmektedir. Her dönemin estetiği farklı yorumlama özelliği vardır. Bu bağlamda güzellik ve aşk tanrıçası Venüs toplumlar ve içerisinde bulunduğu dönemlerin farklı değerlendirme ve yorumlamalarıyla imgenmiştir.

Resim- 32 Umberto Eco Karşılaştırmalı Tablolar.

Kaynak: Eko, Güzelliğin Tarihi, Doğan Kitap; 15, 2016, s. 16.

Resim- 33 Umberto Eco Karşılaştırmalı Tablolar.

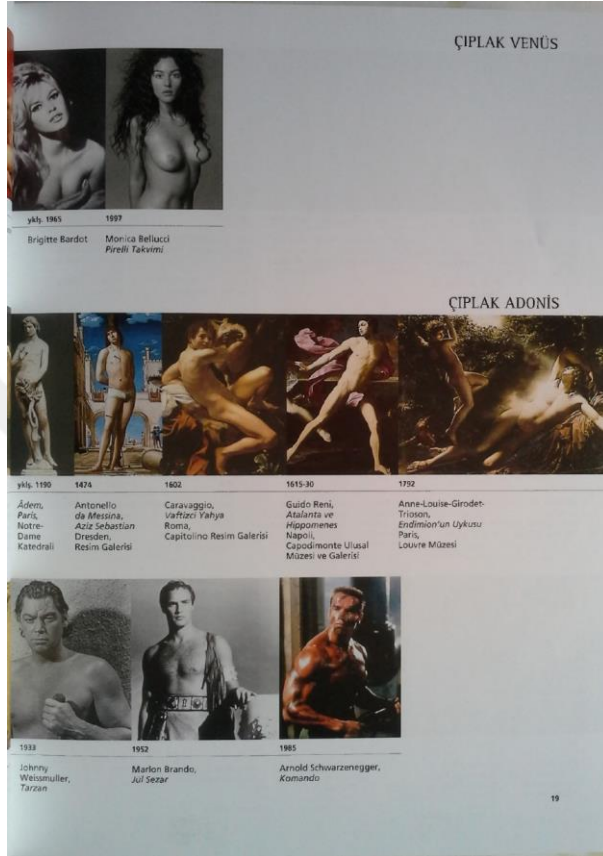
Kaynak: Eko, Güzelliğin Tarihi, Doğan Kitap; 16, 2016, s.17.

Resim 34 Umberto Eco Karşılaştırmalı Tablolar.

Kaynak: Eko, Güzelliğin Tarihi, Doğan Kitap; 16, 2016, s.18

Resim -35 Umberto Eco Karşılaştırmalı Tablolar.

Kaynak:Eko,Güzelliğin Tarihi,Doğan Kitap;17, 2016,s.19.

2.2. Çağdaş Sanatın Tarihi Süreci ve Sanatsal Oluşumlar

Empresyonizm türkçe karşılığı “İzlenimcilik” olarak bilinmektedir.Rönesans ve Barok sanat akımlarının 150 şer yıl sürmesine karşın, Emresyonizm daha göre kısa ömürlüdür.Modern resmin doğuşuna damgasını vurmuştur.Bilinçli olarak devrimsel olmayı hedeflememiştir.Dünyanın dolaysızlığını mümkün olduğunca aslına uygun biçimde anlatmaktır.Yerleşmiş doğalcı geleneğin bitişini sağlayarak olağanların dışında bir dil ortaya çıkarmıştır.1872’de Paris’te Monet ve arkadaşları, Manet, Pissarro, Sisley, Renoir, Degas yeni bir akımın başlangıcını ortaya çıkartıyor, genellikle dış mekanlarda, günün farklı saatlerinde doğa konularının, ayrıntılara

girmeden anlık izlenimlerinin yansıtmaktadırlar (Gündüz, 2014:12). Sanatçılar Spontanlıktan fazlasını amaçlamışlardır. Dereceli ton geçişleri gölge ve derinlik vermek için bir rengin derece derece koyutulması yada açılması yerine küçük renk lekeleri uygulayarak yeni görme yolunun önünü açtılar (Cumming, 2008:312). Temsilcileri; , Claude Monet, Edouard Manet, Camille Pissarro, Paul Signac, Georges Seurat, Paul Gauguin, Vincent VanGogh, Paul Cezanne, Edgar Degas, Henri De Toulouse-Lautrec, Pierre- August Renoir Edgar Degas'dir.

Resim -36 Pierre Auguste Renoir tarafından Tekne Partisi 129,5 cm × 173 cm. 1880-1881.

Kaynak: <https://bit.ly/2IMUL2J>, 2018.

Ekspresyonizm (Dışavurumculuk), 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan akım duyguların dışavurulması olarak bilinen sanat anlayışının mantığını oluşturmaktadır. Dışa vurumculuk anlattığı dil açısından Romantizm ile benzerlik göstermektedir. Sanat yapıtlarında asl olan duygu ve düşüncelerdir doğa ikinci planda ele alınmaktaydı. Yapıtlarda insanların yüzlerini özellikle çirkinleştiriliyor vücut

yapıtlarını iletileştiyorlardı.Temsilcileri; Munch, Nolde, Kirchner, Van Gogh, Rouault, M. Beckmann, O. Kokoshka ve Modigliani'dır.

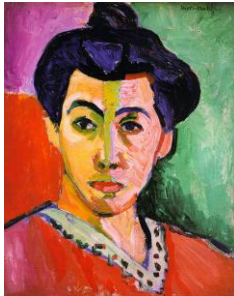
Resim -37 Edward Munch tarafından çığlık 84 cm × 66 cm., 1893.

Kaynak: <https://bit.ly/2A1Ugz9>, 2018.

Fovizm (yırtıcılık) sanat akımı ise, 1905 yılında Paris'te düzenlenen Sonbahar Salon'nda açılan sergide doğmuştur. "Fov"lar (vahşiler) akımın adına ismini vermiştir.Yüzyıl sona ererken, gevşek biçimde sanatçılar arasındaki ilişkiler etrafında kurulu olan grup bu terimi sevdi.Akımı Matisse ve Derain 1898 birlikte eğitim almışlardır. Van Gogh ve Cézanne ve Seruat'ın Puantilizminden oldukça etkilenmiştir (Cumming, 2008:346). Akımın temel özellikleriparlak renkler tüpten direct tuvale aktarılmış gibi patlama duygusudur. Dışa vurumcu bir etki İzlenimciler gibi kendisini göstermiştir. Temsilcileri; André Derain, Henri Matisse, Raoul Duffy ve De Vlaminck'tir.

Resim -38 Henry Matisse tarafından Yeşil izgili Portre 40,5 cm × 32,5 cm., 1905.

Kaynak: <https://bit.ly/2PsiZ4H>, 2018.

Kübizm, “20. yüzyıl başındaki temsile dayalı sanat anlayışından saparak devrim yapan Fransız sanat akımıdır. Pablo Picasso ve Georges Braque, nesne yüzeylerinin ardına bakarak konuyu aynı anda değişik açılardan sunulabilecek geometrik şekilleri vurgulamışlardır” (<https://bit.ly/2JuP4uu>)

“Kübizm, 20 yüzyıl sanat ve tasarımın en önemli yeniliği” (Cumming, 2008:350).

Akımın kurucuları Picasso ve Braque’tır.En büyük yenili geometric formla, parçalı ve kesilmiş formların, yap-boz şeklinde yerleştirilmiş yeni bir anlayış yaratarak gerçeklik yaratmışlardır.Temsilcileri; Juan Gris, Georges Braque, Pablo Picasso, Aleksander Archipenko ve Jasques Limpchitz’dır.

Resim -39 Paplo Piccaso tarafından Francis, Claude ve Paloma, cm., 1951.

Kaynak: <https://bit.ly/2CCSBCL>, 2018.

Fütürizm (dinamizm-hareket) akımı, İtalya'da ortaya çıkan sanat akımıdır. Erken Avangard sanat akımları içinde en önemli olanları içerisindedir. Paris'te ortaya çıkmayan merkezi olmayan tek sanat akımıdır. Amaçları geçmiş ile tüm bağları koparmak olduğunu savnarak bunu bir manifesto haline getirmiştir. En önemli figürleri; Bocconi, Carra ve Lewis'tir. Fütürizm, Kübizm gibi usupları kullanarak makinelere, hıza, moderniteye ve devrimci değişimlere tapınmayagürültülü biçimde teşvik etmiştir (Cumming, 2008:375). Temsilcileri; Giancano Balla, Umberto Boccioni, Luigi Russolo, Carlo Cara, Marcel Dumchamp'tır.

Resim -40 Carlo Carra, Mücadeleci Gösteri 38,5 cm × 30 cm. 1914.

Kaynak: <https://bit.ly/2RDEPnr>, 2018.

Dadaizm olarak bilinen sanat akımı, 1916 yılında İsviçre'nin Zürih kentinde bir grup sanatçı ve yazarın başlatmış olduğu akımdır. Diğer akımlardan ayıran diğer özellik ise “yıkıcı” olmasıdır. Akım, kural ve disiplinlere karşıdır. Birinci Dünya savaşının ortaya çıkardığı ruhsal ve sosyal çöküntünün sonucudur. Sanatçılar o zamanın ruh halini anlatan şiddet, acı çekme ve birey olarak insanın yalnızlığıdır. Akımda estetik duygusu bulunmamaktadır. Temsilcileri; Francis Picabia, Marcel Duchamp, Kurt Schwitters, Raoul Hausmann ve Max Ernst'tir

Resim -41 Marcel Duchamp'te Pisuar yükseklik 61 cm. 1917.

Kaynak: <https://bit.ly/2PpeTKH>, 2018.

Sürrealizm (Gerçeküstücülük), 1916'dan günümüze etkisini sürdüren sanat akımıdır. İki savaş arasında ortaya çıkmış en etkili sanat akımıdır. Kurucusu André Breton'un yen, bir “süper gerçeklik” yaratmak amacıyla bilinçaltını birbirine karıştırmaktaydı. Sanat akımında kompozisyon düşsel ortamda asla gerçeklik içerisinde varolamayacak biçimde sanatçının bilinçaltını gösterme amaçlıdır. Temsilcileri; Max

Ernst, Giorgio de Chirico, Jean Arp, Marc Chagal, Francis Picabia, Rene Magritte, Yves Tanguy, Alberto Giacometti, Frida Kahlo, Paul Delvaux, Joan Miro, Man Ray, Henri Rousseau, Salvador Dali'dir.

Resim -42 Salvador Dalıtarafından St. Antony'nın Baştan ıkışı , 1946.

Kaynak: <https://bit.ly/2NC8Gt8>, 2018.

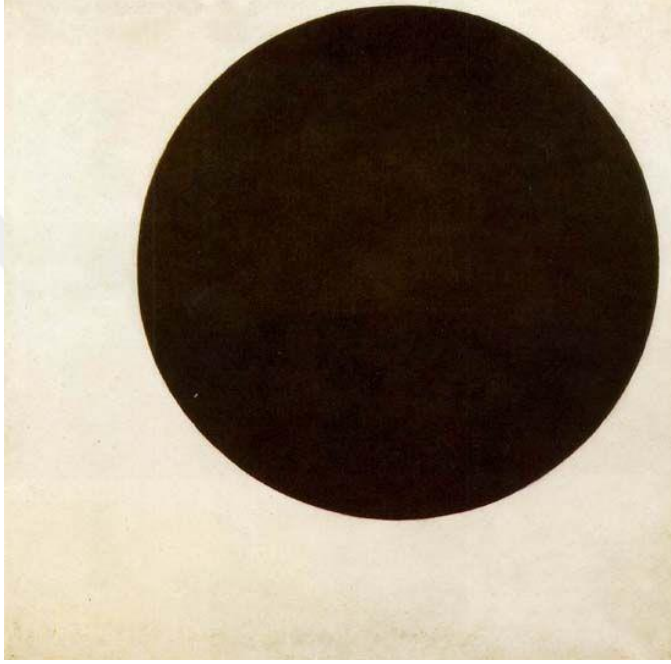
Soyut sanat akımı ve sonrası (abstre nonfigurative), 1940'dan sonra Amerika'da ortaya çıkan soyut ifadecilik (ekspresyonizm) yalnızca Amerika'da kalmayıp dünyaya yayılan sanat akımıdır. Soyut sanat akımının özellikleri soyut ifadecilik, Nonfigurative (figürsüz) ya da Abstre olarak adlandırılan sanat akımıdır. Doğa görüntülerine içeriğinde bağlı kalmayan akımdır. Biçim ve renklerde özgürlük barındırmaktadır. Yalnızca resimde değil, mimarlık, heykeltraşlık, dekor, sleme ve kostüm gibi sanatları etkisi altına almıştır.

Action Painting, Post Kübizm, Tařizm ve Kaligrafik Ekspresyoniz (yazısal ifadecilik) 1940 yılından sonra doğan sanat hareketleridir.

Soyut sanatta sanatçının çizgi ve renklerin kullanım amacı duygularını ifade etme biçimidir. Sanatçı soyut sanatta eserini, saf kompozisyon ve renklerden

oluşurmaktadır.Soyut sanatta, doğaya değil sanatın kendisine içerisine bakmaktadırlar.Söylem dili olarak herşeyi söyleyecek özgürlüktedir. Temsilcileri; Piet Mondrian, Wassily Kandinsky, Kazimir Maleviç, Robert Delanuay, Jean Arp, Nicolas de Stael, Jackson PollockHans Hartung, Mark Rothko ve Antoni Tapies'tir.

Resim -43 Kazimir Maleviç, Siyah Çember 105 cm., 105. cm. 1915.

Kaynak: <https://bit.ly/2NFmGCJ>, 2018.

Pop-Art akımı oluşan endüstri toplumunun tüketim ve kitle iletişim araçlarının çağının teknolojik gelişmelerini anlatmaktadır.Konuları çok değişkenlik göstererek geniş bir skalaya sahiptir.Abartılı boyutlarda ve resimli romanlardan yararlanılarak resmedilmektelerdir.

Op-Art akımı ise üç boyutluluk ve derinlik yanılsama yaratmaya yönelik eserler üreten sanat eserlerini içerir.

Kinetik Sanat optik sanatın tam tersine durağanlığını yerine makineler ile yaratılan durağanlığına kinetik sanat denmektedir.Elektronik sistem ve araç gereçlerle hız kazanılmasında elde edilen görsel görüntü sanatıdır. Temsilcileri: Andy Warhol,

René Magritte, Wayne Thiebaud, Roy Lichtenstein, Edward Ruscha, Alex Katz, Jasper Johns, Philip Guston, James Rosenquist ve Richard Hamilton'dur.

Resim 44 Andy Warhol tarafından Campbell's Çorbası 90,8 cm. x 60,9 cm.,1962.

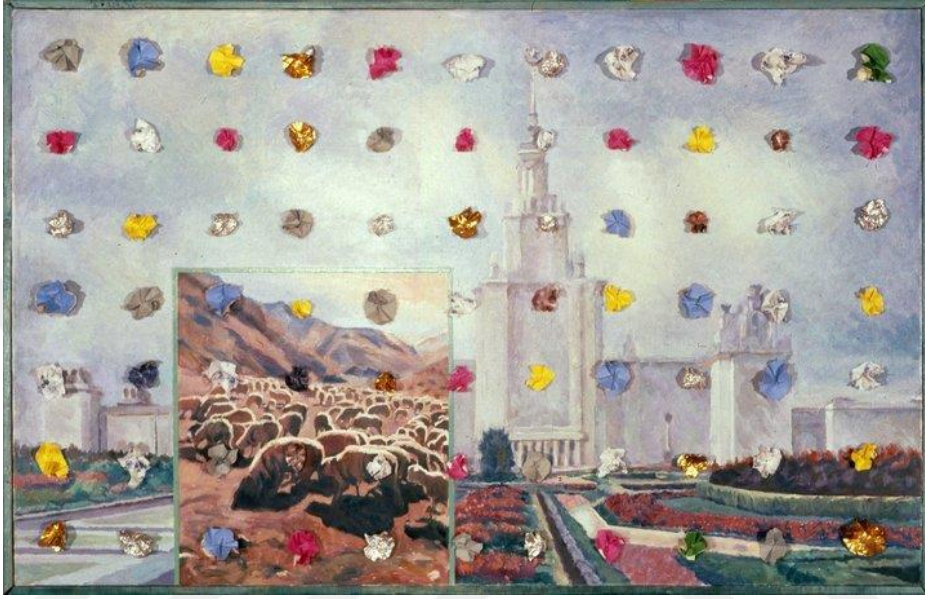

Kaynak: <https://bit.ly/2A6KHPm>, 2018.

1960 yılından sonra ortaya çıkan Kavramsal Sanat kitle geleneksel iletişim araçlarından yararlanarak şaşırtıcı ve haber değeri olan hareketlere çekmiştir. Fikir ana merkezli sanat akımıdır. Geleneksel anlayışa büyük ölçüde yeni bir anlayış getirmiştir. Bu sanat akımında eseri izleyiciye aktarırken genellikle dikkatini yazılı bir metne çekerek onun okurluğuna değinerek salt görselin derinliklerinde başka bir algılama tarzı ortaya çıkarmaktadır. Kavramsal Sanat bize soru sorma duygusunu uyandırır. En bilinen sanatçıları; Joseph Kosuth, Marcel Duchamp ve Javacheff Christo'dur.

Kavramsal Sanat Türleri ve Temsilcileri; Kaligrafik Art (Yazısal Sanatı) Joseph Kosuth, Land Art (Çevre Sanatı) Javacheff Christo, Happening (Anlık Olay Sergileme) Wolf Vostell'dir.

Resim -45 Ilya Kabakov tarafından Holiday , 100 cm. x 160 cm., 1987.

Kaynak: <https://bit.ly/2yh7E0X>, 2018.

Göstergebilim (semioloji), göstergeleri anlamlandıran bilim dalıdır. Yunancada “semaion” ve “logos” bilgi ve söz anlamına gelen kelimedenden türemiştir. Kurucusu Ferdinand de Saussure olduğu bilinmektedir. Göstergebilim kavramı plastik sanatlar içerisinde bir çok sanatçıyı ilgilendiren derin bir konudur. Göstergebilim; göstergelerin bilimidir ve insanların sözcüklerden, seslerden ya da resimlerden nasıl anlam çıkardıklarının temelini oluşturan ilkelere sahiptir. Birçok sanat yapıtı, oyun ve roman fazladan bilgi ileten simgesel referanslar ve göstergeler içerir (Ambrose ve Harris, 2013, s. 69). Göstergebilimi derinlemesine incelemek adına mantıktan yararlanarak bu kuram üzerinde çalışan isimler; Rudolf Carnap, Charles William Morris ve Charles Sanders'tir.

Görsel göstergelerle çevrili bir hayat yaşamaktayız. Okuduğumuz dergi, kitap almış olduğumuz ürünlerin ambalaj tasarımlarında, sokakta trafik ışıkları ve açık hava reklamlarında, cep telefonu, tablet vb. gibi. Bu yüzden göstergebilim, gösterge ve

imgelerin iletişim için üzerinde durduğu kuralları işlemektedir. İster bir tablo ister bir fotoğraf imgesi insan bilincinin ürünü olduğu bilimektedir. Göstergibilim kullanılarak gösterge dizgelerindeki anlamlar çözümlenerek temel anlam aranmaktadır.

Anlatılmak istenen kavramı görülenin dışında da temsil ettiği ve yerine geçebilecek biçim, nesneye gösterge denmektedir. Göstergeler, kendi dışında kavrama çağrışım yaptırırlar. Görüntüde o olmadığı halde, o şeyi durumu temsil eden herşey göstegedir

Göstergenin var olabilmesinin temel sebebi gösterilendir. Gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiden göstergibilim doğmaktadır. Bir gösterge, gösteren (fiziksel nesne) ile gösterilen (zihinsel ürün) arasındaki bağ ve ilişkidir (Yıldız, 2007: 502).

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre (2018), “gösterilenle birleşerek göstergeyi oluşturan ses veya sesler bütününe gösteren” olarak tanımlanmaktadır.

Türk Dil Kurumu s.zlüğüne göre (2018), “göstergenin kavram yönü, gösterenle birleşerek göstergeyi oluşturan içeriğe gösterilen” denmektedir.

Göstergeleri anlamlandırma / çözümlerme yaparken göstergelerin farklı ilişkileri ele alınarak problemin çözümüne yönelik çalışmalar önerilmiştir. Göstergelerin hedeflenen anlamı iletebilmeleri anlam bütünüyle mümkündür. Gösterge tek başına da çeşitli anlamları vardır fakat temel anlamının çözümlenmesi iletişimin gerçekleşmesi için göstergeler dizgesinin doğru çözümlenmesiyle mümkündür. Göstergelerin anlamlandırmasında Düz vey an anlam olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

Anlamlandırma açısından bir kaygı taşımayan mesaj, içerik endişesi olmayan anlamlandırma durumuna Düz anlam, denmektedir. Gösterilen fiziksel gerçeklik taşımakta gösterilen ise dışsal gerçekliği olduğu gibi kabul etmektedir. Örneğin; Meyvesuyu ambalajında bulunan meyve resimleri düz anlam içermektedir. Hayalgücü ve farklı bir anlamlandırma barındırmaz.

İkinci anlamlandırma kuramını oluşturmaktadır. Yan anlam, göstergenin, kullanıcıların duygularıyla, heyecanlarıyla ve kültürel değerleriyle buluştuğunda ortaya çıkan etkileşimi, çağırışımı Yan anlam ifade etmektedir (Fiske, 2003: 116). Göstergeleri yorumlamada öznel bakış açısı hakimdir. Göstergelerin anlamlandırılmasında farklılığın ortaya çıkabilmesini ikinci kuramla mümkündür. Göstergelerin düz anlamları anlamaları yitirdikçe yan anlamların sayısı artabilir.

Göstergebilimde çözümlemede kodlar çok önemli yer taşımaktadır. Tasarımı anlamlandırmak için göstergelerin içerisine kodlar yerleştirilmektedir. Her kültürün kendi özel figürleri, renkleri, biçimleri, sembolleri vardır. Bu göstergeler tasarım içerisinde sanatçı kodlama yaparken sıklıkla kullanarak kendine özgün iletişim dili yaratmaktadır.

Resim uygulama çalışmalarının Göstergebilimsel yaklaşımlardan yararlanarak nesnel bakış açısı yaratmak adına; semantik (anlamsal), pragmatik (edimbilimsel) ve sentaktik (imgedimsel) açıdan yapılmaktadır.

Semantik kelime anlamı olarak, “anlatmak” anlamına gelen “semainein” türemiştir anlamı inceleyen bilim dalıdır. Gösterge ile gösterilen (yorumlayıcı) arasındaki etkileşimden ortaya çıkmaktadır. Göstergebilimsel çözümleme yaparken göstergeler taşıdıkları tüm anlamlar incelenmesi gerekmektedir. Anlatılmak istenen anlamın dolaysız ve anlaşılır olacak bir sistemin oluşturulması gerekmektedir.

Sentantik tasarım içerisinde göstergelerin toplamının anlattacağı mesajı oluşturmak için nasıl tasarım içerisinde bir araya geldiğini incelemektedir. Tasarımda oluşturulan düzen önem sırasına göre hiyerarşik bir düzen içerisinde aktarılmalıdır.

Tasarımda gösterilen’den yarar sağlama amacı önemlidir. Göstergeleri yorumlayanların davranış durumu inceleyen bilim dalına Pragmatik (Edimbilimsel) denir. Ortaya çıkan tasarımın farkedilebilir olması hedeflenen amacın hedef kitle tarafından algılanması gerekmektedir. Bu özelliklerden yararlanılarak çözümleme gerçekleştirilmektedir.

2.4. Feminizmin Sanat ve Sosyoloji Üzerine Etkileri

Feminizm, toplumca bilinenin aksine erkek düşmanlığı düşüncesinin, cinsiyet eşitsizliğini gündeme getirmek amacıyla ortaya çıkmış bir akımdır.. Sadece kadınları değil, erkekleri de yakından ilgilendiren feminizm gerçekteki tanımı, gerçek eşitliği ortaya koymayı amaçlamaktadır.Feminizm, kökeni Latince'den gelen femina kelimesinden türemiştir. Femina, Latince'de "kadın" demektir. Bu kelimeden türeyen feminizm kavramı, eşitliği ve toplumsal gruplar arasındaki bütün farklılıkların yok edilmesini savunur. Dünyadaki kadın-erkek eşitsizliğinin olmasıyla birlikte, feminizm düşüncesi de kadının toplum içindeki yerini daha iyi bir konuma getirme olarak ortaya çıkmıştır.Feminizmin ideasındaki amacı "kadın özgürlüğü"ne dayanır. Feminizm, cinsiyetle ilişkisi olan alanları araştırır ve analiz eder. Amacında ise cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak, genel kadın sorunlarını çözmek ve araştırmak vardır.Feminizm kavramı, ilk olarak sosyal filozof Charles Fourier tarafından kullanılmıştır. Charles Fourier (1772–1837), sosyal olarak gelişebilmenin bir tek yolunun, kadınlara daha fazla gerçek özgürlük verilmesi gerekliliğini savunmuştur.Feminizm tarihsel gelişimi, Aydınlanma Çağı'na kadar uzanır. Aydınlanma Çağı'nın önemli düşünürleri olan Lady Marry Montagu ve Marquis de Condorcet, kadınların eğitim haklarını savunarak feminizm düşüncesinin başlangıcını yapmıştır.Bu düşünce, çok daha sonraları bir felsefe haline dönüşmüş ve günümüzdeki anlamına ulaşmıştır.Feminizm denildiğinde ilk akla gelen her zaman kadınlarda olsada onları savunan erkeklerde vardır.. Feminizm kadın- erkek eşitliğini savunur,bundan dolayı feminizimi savunanların sadece kadın olma zorunluluğu olamaz . Erkekler de, aynı kadınlar gibi bu düşüncenin savunucusu olabilir , destekleyebilir ve problemlerin çözülmesi yolunda çaba gösterebilir.Feminizmin problem saydığı durum , erkekler değildir. ataerkil yapılar ve getirileridir .Feminizm, ezme ve ezilme ilişkisi olan ataerkildüzene karşı koyma mücadelesi içindedir.. Dolayısıyla da bu düzene ait olmuş herşeye karşıdır.Feminist olmanın bilinenin aksine yalnız yaşamak, karşı cinsten nefret etmek gibi şartları asla yoktur.Feminizm çünkü sadece bir adalet yarışdır.ve bu adalet yarışında feminizm kendi türlerini yaratmıştır.Kadın Hareketi ve LiberalizmMarksist feminizm: annenin proleterleşmesi ve Sosyalist Feminizm Radikal FEMİNİZM VAROLUŞÇU FEMİNİZM:İKİNCİ

CİNS olarak çeşitlendirilmiştir. Miriam Schapiro, Tracey Emin Ve Andrea Dezsö önde gelen feminist sanatçılardır.

Geçmişten günümüze sanatın içerisinde yer edinmiş olan beden kavramı her toplumda kendisini farklı şekilde göstererek güzellik anlayışının temellerini oluşturmakla kalmamış, toplumların kültürel özelliklerini yansıtan bir imge olarak 48 G S F SANAT DERGİSİ sanatta yer almıştır. Sanatta özellikle “Kadın imgesi” farklı anlatım şekilleri ve teknikleri ile yüzyıllar boyunca kimi zaman güzelliğin, kimi zaman günahkârlığın kimi zaman ise dinin temsili olarak taçlandırılmış ve sanat eserlerinin vazgeçilmez imgesi olarak yerini korumuştur (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/224249>).

Mitolojiden günümüze kadın imgesi sanat eserlerinde kullanıldığı bilinmektedir. Venüs imgesi geçmiş çağlar boyunca değişen sosyolojik yapı içerisinde her zaman varolmuştur. Güzellik ve aşk tanrıçası Venüs zamana göre anlamlandırılarak sanat yatları içerisinde en çok işlenen ve günümüze kadar gelmiştir. 1960’ların son döneminde feminizmin sosyal hayat içerisinde varoluşunun yankılarının başlamasıyla feminizmin knedisine idea edinen sanatçılar tarafından yeniden yorumlanmıştır. Örneğin dişil imge olarak plastik sanatlar içerisinde resim seramik heykel edebiyat örneklenmiştir. Örneğin Hoff Doly’nin dünya çapında ses getiren bir dönem kadınlarında sosyal hayat içerisinde varolduğunu anlatan we can do it posterisi savaş zamanında kadınlarında iş gücünde etkili olmasına büyük katkı sağlamış ve kadın gücünün önemine vurgu yapmıştır.

Resim-46 Hoff Doly tarafından We Can Do It , 50 cm. x 70 cm. 1942.

Kaynak: <https://bit.ly/2DTuLlk>, 2018.

Resim -47 Niki de Saint Phalle tarafından Milo Venüs'ü , boyut,-, 1962.

Kaynak: <https://bit.ly/2Sb9Vql>, 2018.

Venüs imgesini çalışan Fransız sanatçı Niki de Saint Phalle Venüs'ün algısını değiştirerek Napollayon ordusunun içerisinde bir savaşçı gibi yansıtmıştır. Eşitlik vurgulanarak kadında savaş içerinde yer alabileceğini vurgulamaktadır. Üzerine bulduğu kırmızı ve siyah renklerle Venüs'ün kusursuz güzellik anlayışını ortadan kaldırmıştır.

“Aynı yıl Yves Klein sergisinde kendi mavi rengini kullandığı ve ‘Mavi Venüs’ olarak isimlendirdiği eserinde bir kez daha Venüs'ün güzelliğine vurgu yapmayı tercih eder. Her iki eserin sanat nesnesi aynı olmakla birlikte, sanatçıların amaçları ve Venüs'ü ele alış biçimleri taban bana zıttır. Klein, Milo Venüs'ünü yeniden yorumladığı çalışmasında geleneksel kabulden yararlanarak Venüs'ün güzelliğine göndermede bulunurken, Saint-Phalle yaratılmış bu geleneğe karşı çıkma adına Venüs'ü öldürmeyi uygun bulur (Açan ve Aygenç, 2015: 242-243).

Resim -48 Yves Kelin tarafından Mavi Venüs, 27x 11x8-1/2-, 1962

Kaynak: <https://bit.ly/2GqOoDg>

“Bir yandan reklam, televizyon ve moda sektörününün zayıflığı güzellik olarak sunması, diğer yandan estetik müdahalelerle elde edilebilir güzellik anlayışının gittikçe yaygınlaşması, Gardner ve Giordano gibi çağdaş sanatçıların Batı sanatının Venüslerini çağa uyarlama isteğini ve sorgulamalarını da beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan eserler tartışmanın fitilini ateşlese de her iki sanatçının günümüzün ideal güzellik anlayışını eleş- tirmedeği, aksine çağdaş kadının beden gerçeğini gözler önüne sermeyi amaçladığının altını çizmek gerekir. Venüs’ün sanat tarihindeki güçlü konumu onu etkili bir sembol haline getirmektedir. İdeal güzelliği temsil eden Venüs’ün bu anlamda tercih edilmiş olması sebepsiz değildir ve gelecekte de beden sorgulamalarında sanat nesnesi olarak yer almaya sıkça devam edeceği öngörülmektedir.”(Açan ve Aygenç, 2015: 252)

Venüs’ün ele akınış biçimlerinin farklılığı her sanatçı ve kavramda yeniden işlenmiştir. Özellikle feminizim ile birlikte ortaya çıkan kadınlardaki güçlü duruş, eşitlik ve bilinen güzellik mitinin yıkımı üzerinde sanatçılar yoğunlaşlardır. Kısaca feminist yaklaşım ve venüs imgesi yeni bir anlayışa sahip olarak yeni bilinen anlayışın dışına çıkarak geniş kitlelerde yankı uyandırmıştır. Artık venüs kusursuz eşsiz ve mükmel değildi. Sadece dış güzellik günümüz dünyasında yeterli etkiyi yaratmadığı düşünülerek kadınların duruşu tavrı ve tarzı ve fikirleri ile olabildiğince bir çılgılık niteliğinde yankı uyandırmaya çalışıldığı sanatçılar tarafından düşünülmektedir.

UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Resim-48 Alper Taha Bölücek şapkalı kız 50x70 2019

Beyaz fon üzerinde bulunan kadın portresi ile kadının yeniden varoluşunu yüzünün yarısını kaplayan renkli lekelerle kendi algı ve düşsel dünyasının renkliliği simgelemektedir. Tavrını belirleyen cinsel kimliğini ön plana sunmaktansa düşsel ve zihinsel dünyasının daha önemli olduğunu imgelemektedir. Kullanılan barkodlar la ise kadının metalaştırıldığı dünyada sadece etiket, alınacak bir mal ya da ürün olarak algılandığını anlatmaktadır.

Resim-49 Alper Taha Bölücek Karmaşa 50x70, 2019.

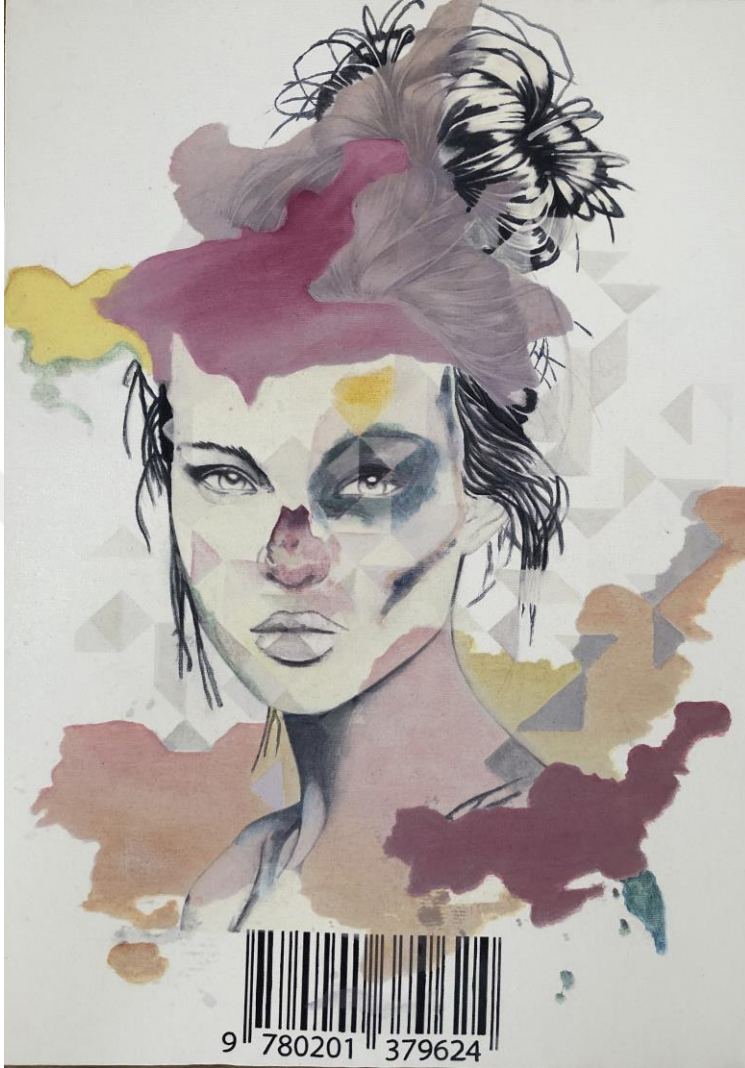
Büyük pembe lekelerin arkasında kalan tuvali ortalayan çizgilerle elde edilmiş karışık kadın figürü ile kadının marka olarak gözüktüğü bu süreçte kendi iç karmaşası ve karışıklığını imgelemektedir. Karışıklık içinde kadının yeniden oluşması yaşadığı karmaşanın parçalarının bütünüdür. Bu pembe lekelerle kadının görmek istediği ve algıladığı pembe, saf ve mutlu dünyayı anlatmaktadır. Kapitalizm ve tüketim çağında kadının tükenişini barkodlar kullanarak bir seri oluşturulmuştur.

Resim-50 Alper Taha Bölücek Yaradılış 50x70, 2019.

Kadının kendi içsel siyahlığı ile meydana gelen ruhunun yaradılış evresindeki sancılı süreci anlatmaktadır.Yaradılış süreci sancılı bir evre olduğu için kadın figürünün vücudunun eğilip bükülmesini görmekteyiz çektiği acı, sancılı ve ruhsal devinim imgelenmektedir.Kullanılan yeşil renk ile tazelenme ve karamsal olan siyahlıktan kurtulmayı arzulamaktadır.

Resim-51 Alper Taha Bölücek Varoluş 50x70 2019

Kadının dış dünyada algılanma şekli olan olması gerektiği ölçütü belirleyen onu serileşmesini ve olmadığı bir sürece girmesini sağlayan birçok küçük parçanın olduğu ve bütüne giden yolda küçük seri ve simetrik üçgenlerin bu oluşum sürecindeki bütünü tamamlayan parçlar olduğunu anlatılmaya çalışıldı .Bu süreçte kadının aslında onun dışında oluşan izlerinde olduğu yaşam çizgisinden dışarı çıkıldığında içine kapanışının renkliliğine vurgu yapılmaktadır

Resim-52 Alper Taha Bölücek Rüya 50x70, 2019.

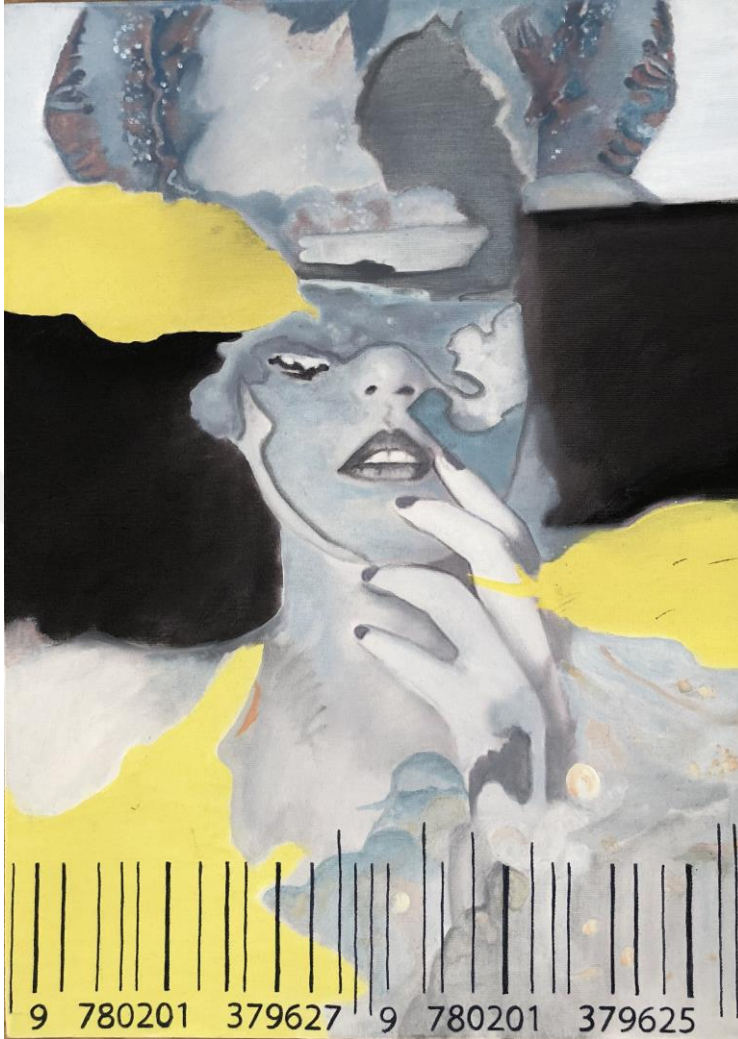
Kompozisyonda yer alan kadının var olan dışında kendi içinde görmek istediği kişiyi o masalsı tavrın tamamı resmedilmiştir.kelebek kadının kırılgan ve narin olan yönüne tuttuğu çiçek dalları yeniden tutunmak istediği yeni düzene gönderme yapmakla beraber yine bir bütüne giden küçük uçgenler kadının bu yolcuğunun farklı yönlerine ortaya koymaktadır

Resim-53 Alper Taha Bölücek Özgürlük 50x70, 2018.

Kadının şekil verilmeye çalışıldığı o korku etiketler dünyasından ve aradığı ölçütün öğrendiği şey olmadığını fark ettiğinde kendine geliş serüvenin ve rahatlamasının anlatımıdır. Markalaşan düzenin onu sardığı tüm evrelerinden tüm siyahlarından kopuşunu ve evrim oluşumdaki tek çıkışın kendi özgürlüğü olduğu anlatılmaktadır.

Resim-54 Alper Taha Bölücek Düşsel dünya 50x70, 2019.

Beyaz ve siyah dengesinin değişim gösterdiği kompozisyon edilen kadının daha kararlı iki ayrımda olan kendi dış gerçeliği ve gerçekte istediği yeni oluşumların kesinliğine vurgu yapılmak istemekte ve düzenin onun gözlerini kapatmasına rağmen yeni oluşan dönemde gözlerindeki maskenin açıldığı büyük sarı lekelerin gün ışığında kendini anlamaya çalıştığı anlatılmaktadır.

Resim-55 Alper Taha Bölücek Düzensen Kurtuluş 50x70 2019

Parçalanmaya başlayan düzen algısının belirsizliğinde yan yatay çizgiler farkındalığın beraberinde bütüne giden parçaların siyah üçgenlerdeki temsilinde kadının bundan dafazlasına sahip olmak istediği için eleştirisine gönderme yapılmıştır. Griliğin arafta kalan yanlarına ragmen kendi içinde kendi rengini ve düzenini bulma isteği yansıtılmak istemektedir.

Resim-56 Alper Taha Bölücek Farklılık 50x70, 2019.

Kadın imgesinin sert ve asi tavrının yansıtılmaktadır. Farklılığın hayat bulmuşhalini yansıtmaktadır.Kadınlar çeşit çeşit ve farklıdırlar bu asilik içersinde bile suskunluğunu imgeleyen dikişler aslında bastırılmış olmanın acısını göstermektedir.Erkeklerden de farklıdır çünkü o kadındır.Ama hayatı güzelleştiren ve sadece güzellik imgesi olarak görülen bir metadır.Fakat kendini çevreleyen lekeler onun renkli dünyasını yansıtmaktadır.Altında bulunan barkod serisinde farklılığın bile farklı olamadığını simgeleyici nitelikte yansıtmayı hedeflemektedir.

Resim-57 Alper Taha Bölücek Tamamlanma 50x70, 2019.

Bireyin kendini bulma yolunda sıyrıldığı etiketler kavram ve belirsizliklerde ona dayatılan önüne geçmesi ve geride kalan tarzın dışında ve kaostan ayrılışı ve bu ayrılışla beraber yeni bir tavrın ve tarzın duşuna sahip olduğu artık tamamladığını düşündüğü bir özgür bir oturuşu simgelendi döret ayrı renk kadının ruh hallerinin değişkenliğine vurgu yağılırken uzayan barkodlar'ın önünde durması artık aynı kişi olmadığını gösterir.

SONUÇ

Venüs'ün tarihte ilk anılmaya başladığı soyut dünyadan ayrılışı ve bir mit olarak ortaya çıkmasıyla beraber diğer din ve mitler de şekil almasıyla güzellik anlayışının ilk baştaki gibi baki kalmasıyla ancak onu oluşturan bu süreçte ebedi olan güzelliğin diğer sanat dallarında tekrar tekrar şekil alması ve aldığı şeklin her defasında farklı etnik grup ve tanımlamalar içerisinde bulunduğu güncellik içerisinde ilerleyerek güzellik tanrıçası Venüs'ün yarattığı girdiği form ve anlatım dillerinin bilgisi verilmektedir.

Dünya tarihinde ilk olarak Yunan mitleriyle ortaya çıkan Venüs Tanrıçası güzelliğin, zarafetin ve aşkın temsilcisi olarak mit içerisinde yerini almıştır. Yaradılışı hakkında çeşitli hikayeler vardır. Rönesans döneminde Venüs'ü çeşitli sanatçılar ele alarak farklı şekillerde ele almışlardır. Venüs'ü ele alan en önemli sanatçılar; Sandro Boticelli, Agnolo Bronzino, Diago Velazquez, William Adolphe Bouguereau ve Michelangelo'dur.

1960'dan sonra ortaya çıkan Güncel Sanat içerisinde Venüs Tanrıçası'nın ele alınma ve farklı sanatçıları tarafından yorumlanma biçimleri ortaya çıkmıştır. Bu biçimler içerisinde göstergebilim prensibi ve feminizm felsefesi ile harmanlanarak zaman içerisinde ortaya çıkan akımların etkileriyle yorumlanma şekilleri ortaya konulmuştur. Güncel sanatın ortaya çıkması ilk olarak Amerika ve Latin ülkelerindedir. Değişen sanat akımları "post" ve "neo" kelimeleri dilimizde "yenilik" anlamına gelen sanat akımının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu akım içerisinde ele alınan Venüs yapıtları keskin ve sert çizgi ve formlarla değişip evrilmiştir.. Bu yeni üslup yeni anlayışın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönem içerisinde Venüs'ü yorumlayan önemli sanatçılar; Andy Warhol, Michelangelo, Pistoletto, John Doe, Anna Valdez, Andy Warhol, Flora Borsi, Jeff Koons ve Yayoi Kusama'dır. Türkiye'de ise Gazi Sansoy güncel sanat pratiklerinde Venüs'ü çalışmıştır.

Bir bilim dalı olarak kabul gören Göstergebilim prensipleri içerisinde çözümlenme ve anlamlandırma önem sırasına göre hiyerarşik bir kompozisyonla

aktarılmıştır. Feminizm felsefesinin ana prensibi olan kadınlara özgürlük ve eşitlik kavramlarını savunmuştur. Sanatın özellikle de Venüs imgesinin bu anlatım içerisinde önemli bir başyapıt olarak kullanıldığı bilinmektedir. Venüs Tanrıçasını akım içerisinde yeniden anlamlandırarak sosyolojik yapı içerisinde dişil imge olmaktan ziyade anlam dünyası yaratılarak yeniden yorumlanmıştır. Venüs'ü işleyen dönemin önemli sanatçıları ise, Hoff Doly, Yves Kelin ve Niki de Saint Phalle'dir.

Güncel Sanat'ın etkisi içerisinde kendi kimliğini ve ideasını yeniden yaratan güzellik ve aşk tanrıçası Venüs'ün farklı akım ve sosyolojik olay ve olgular içerisinden yeniden sanatçı tarafından izleyiciye yansıtıldığı görülmektedir. Resim sanatının içerisine hızla giren Güncel Sanatta Venüs yer yer çöplükler içerisinde bir obje, yeni medyanın yarattığı figürler ve dönemin izlerinin silemediği sanatçılar olarak yorumlanıp yeniden sunulmuştur. 1960'lardan sonra oratay çıkan Güncel Sanat çeşitli üslupların kullanımıyla sanatçıya tam bir özgürlük ortamı sağlamaktadır. Bu ortaya çıkan köklü ve etkili değişim günümüze kadar değişip, gelişerek etkisini günümüze kadar sürdürmeyi başardığı ve izleyiyle etkileşim içerisinde olarak devam edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ambrose, G., Billson, N.O. (2013). Grafik Tasarımda Dil ve Yaklaşım (M.Taşçıoğlu, Çev.). İstanbul: Litaratür Kitabevi.

Bayat, Fuzuli.(2010). Mitolojiye Giriş. İstanbul:Ötüken Neşriyat.

Bergson, Henri, (2015), Madde ve Bellek. (Çev: Işık Ergüden,), Ankara: Dost Kitapevi.

Büyükdüvenci, Sabri. (2011).Sanat ve Değer. Flsdergisi, Sayı 2.

Botton, Alain De. (2014) Seyahat Sanatı.(Çev: Ahu Sıla Bayer), İstanbul: Sel Yayıncılık.

Can, Sefik. (2011). Klasik Yunan Mitolojisi. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Cömert, Bedrettin.(2006). Mitolojide İkonografi.Ankara.: Deki Basım Yayın.

Cumming, Robert. (2006). Görsel Rehberler Sanat. (Çev: Ayşe Işın Önel ve Aslı Çetinkaya) İstanbul: İnkılap Kitapevi

Eco, Umberto. (2016) Güzelliğin Tarihi (Çev: Ali Cevat Akkoyunlu), İstanbul: Doğan Kitap.

Erbay, Gül ve Küçükgüney, Ecem.(2016). 20.Yüzyıl Resim ve Heykellerinin Yunan Mitolojisi ve İkicilik Kavramı Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Ulakbilge, cilt 4, sayı.8.

Fiske, John. (2003). İletişim Çalışmalarına Giriş. (Süleyman İrvan çev.) Ankara: Bilimve Sanat Yayınları.

Gündüz, Gökçe. (2014). Başlangıçtan Günümüze Sanatın Gelişimine Kısa Bir Bakış, Tasarım+Kuram Dergisi, Sayı 18.

May, Rollo, (2015).Yaratma Cesareti. (Çev: Alper Oysal,), İstanbul: Yayınları.

Ragon, Michel. (2009). Modern Sanat, (Çev: Vivet Kanette), İstanbul: Hayalbaz Kitap.

Mülayim, Selçuk. (1994). Sanata Giriş. (2. Baskı). İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi

Özkan, Ali Rafet. (2002). Din ve Mitoloji İlişki. Ekev Akademi Dergisi Yıl:6 Sayı: 11.

Sayın, Zeynep. (2013) İmgenin Pornografisi. İstanbul: Metis Yayınları.

Soygür, Haldun. (1999). Sanat ve Delilik. Fotoğrafya Dergisi sayı 23.

Sözen, Metin ve Tanyeli, Uğur. (1992). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü: Remzi Kitabevi.

Vilsan Açıan ve Erdal Aygenç (2015). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları, Postmodern dönemde Venüs'ün Sanat Objesi Olarak Kullanımı Hacettepe Üniversitesi Basım evi Ankara. Sayı 33.

Yıldız, Pelin. (2007). Görsel Göstergebilimsel Eleştiri Kuramları Bağlamında FilmSahnelerine Yaklaşım ve Ülkemizden Seçilen İki Örnek İle AnalizÇalışması.Üstünipek, M. (Ed.). VIII. Uluslararası Görsel GöstergebilimKongresi AISSV-IAVS “G.rünürün Kültürleri” Bildiriler Kitabı. İstanbul:İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.

Tökel, Dursun Ali. (2000) Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar. Ankara: Akçağ Yayınları.

Wilkinson, Philip ve Philip, Neil.(2010). Mitoloji. İstanbul: İnkılap Yayınları.

İNTERNET KAYNAKÇA

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Lascaux> (Eriřim: 23.9.2018)

<https://www.tarihlisanat.com/botticelli-ilkbahar-tablosu/> (Eriřim: 25.9.2018)

<https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/bronzino-an-allegory-with-venus-and-cupid> (Eriřim: 25.9.2018)

https://en.wikipedia.org/wiki/Venus,_Adonis_and_Cupid (Eriřim: 27.9.2018)

<https://resimbiterken.files.wordpress.com/2014/06/rokeby-venus-4.png>(Eriřim: 27.9.2018)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b8fcfbf4f9733.33253015

<https://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=k%C3%BCbizm+vikipe di&ie=UTF-8&oe=UTF-8> (Eriřim: 27.9.2018)

<https://resimbiterken.wordpress.com/2014/03/06/michelangelonun-the-creation-of-adam-eseri/>